

Konkurransetilsynetsnemnda

Konkurransetilsynetsnemndas vedtak – V01-2025 – 31. januar 2025 – offentlig versjon

Sak: 2024/1726

Klager: Norva24 Vest AS

Prosessfullmektig: Advokatfirmaet BAHR AS v/advokat Elin Moen

Konkurransetilsynetsnemndas medlemmer:

Ronny Gjendemsjø, Karin Fløistad og Teis Lunde Lømo

1 Innledning

- (1) Konkurransetilsynetsnemnda skal i det følgende vurdere klage på Konkurransetilsynets vedtak V2024-5 fra Norva24 Vest AS (heretter «Norva» eller «klager»).
- (2) Bakgrunnen for Konkurransetilsynets vedtak er Norvas erverv av enekontroll i Vitek Miljø AS (heretter «Vitek»). Konkurransetilsynet mottok melding om foretakssammenslutningen 2. mai 2024 (heretter «meldingen»). (Norva og Vitek i fellesskap omtalt som «partene».)
- (3) Etter Konkurransetilsynets vurdering vil foretakssammenslutningen mellom Norva og Vitek i betydelig grad hindre effektiv konkurranse og føre til høyere priser og/eller lavere kvalitet i markedet for tømme- og spyletjenester i tidligere Hordaland fylke (heretter «Hordaland»). Konkurransetilsynet fattet derfor vedtak 24. september 2024 om at foretakssammenslutningen mellom Norva og Vitek forbyes, med hjemmel i konkurranseloven § 16 (heretter «Konkurransetilsynets vedtak»).
- (4) Norva påklaget Konkurransetilsynets vedtak ved brev 15. oktober 2024. Norva er representert av Advokatfirmaet BAHR ved advokat Elin Moen. Klagen er rettidig fremsatt, jf. konkurranseloven § 20 a første ledd.
- (5) Konkurransetilsynet vurderte klagen, men konkluderte med at den ikke ga grunnlag for å endre eller oppheve vedtaket, jf. forvaltningsloven § 33.¹ Klagen og sakens dokumenter ble derfor oversendt Konkurransetilsynetsnemnda ved Konkurransetilsynets innstilling 5.

---

¹ Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker av 10. februar 1967 (forvaltningsloven).

Postadresse:

Postboks 511 Sentrum
5805 Bergen

Besøksadresse:

Zander Kaaes gate 7
5015 Bergen

Telefon: +47 55 19 30 00   post@knse.no

november 2024 (heretter «Konkurransetilsynets innstilling»), innen fristen på 15 virkedager, jf. konkurranseloven § 20 a første ledd.

- (6) Den 18. november 2024 leverte Norva merknader til Konkurransetilsynets innstilling (heretter «Klagers merknader til Konkurransetilsynets innstilling»).
- (7) Konkurransetilsynet kom med kommentarer til klagers merknader i brev 25. november 2024 (heretter «Konkurransetilsynets kommentarer til klagers merknader»).
- (8) Konkurransetilsynet avholdt planmøte i saken med klager og Konkurransetilsynet 6. november 2024. Nemnda avholdt videre fysisk møte med Norva og Konkurransetilsynet 16. desember 2024.
- (9) Norva og Konkurransetilsynet innga kommentarer i etterkant av møtet. Konkurransetilsynet mottok brev fra både klager og Konkurransetilsynet 23. desember 2024.
- (10) Det følger av forvaltningsloven § 34 at Konkurransetilsynet kan prøve alle sider av saken, det vil si både faktum, saksbehandling, rettsanvendelse og skjønn. Dermed kan nemnda også forby foretakssammenslutningen på annet grunnlag enn Konkurransetilsynet. For øvrig gjelder reglene om klage i forvaltningsloven kapittel VI så langt de passer, jf. konkurranseloven § 20 a første ledd.
- (11) Etter konkurranseloven § 20 a første ledd, skal Konkurransetilsynet treffe vedtak i klagesaken innen 60 virkedager etter at nemnda har mottatt klagen fra Konkurransetilsynet. Dette innebærer at nemnda skal treffe vedtak innen 31. januar 2025.

2 Sakens bakgrunn

2.1 Innledning

- (12) Beskrivelsen av transaksjonen, partene og konkurrentene i det følgende bygger i all hovedsak på partenes beskrivelse i meldingen og Konkurransetilsynets beskrivelse i Konkurransetilsynets vedtak punkt 1.1, 2 og 4, samt klagen. For en mer detaljert beskrivelse viser Konkurransetilsynet til meldingen, Konkurransetilsynets vedtak og klagen.

2.2 Om transaksjonen

- (13) I henhold til aksjekjøpsavtale 17. april 2024 ervervet Norva samtlige aksjer i Vitek fra Vestlandsentreprenøren AS.²

2.3 Om Norva24 Vest AS

- (14) Norva er eid av Norva24 Norge AS (heretter «Norva Norge»), som igjen er kontrollert av Norva24 Group AB («Norvagrupper»), som er et aksjeselskap notert på NASDAQ i Stockholm. Per 31. desember 2023 var Valedo Partners Fund II største eier i Norvagrupperen med om lag 28,9 prosent av aksjene.³

---

² Meldingen side 3.

³ Meldingen side 4.

- (15) Norvagrupperen leverer hovedsakelig tjenester til rør- og avløpssystemer i Norge, Sverige, Danmark og Tyskland. Hovedkontoret ligger i Stryn i Norge. Norvagrupperens omsetning i 2023 var på til sammen om lag 3 150 millioner kroner.⁴
- (16) Norva Norge har om lag 20 avdelinger i Norge, hovedsakelig lokalisert på Østlandet, Sørlandet og Vestlandet. I Norge omsatte Norvagrupperen for om lag 1 066 millioner kroner i 2023 gjennom Norva Norge.⁵
- (17) Det er Norva som i stor grad står for Norvagrupperens virksomhet innen tjenester til rør- og avløpssystemer på Vestlandet. Norvas omsetning i 2023 var på 483,7 millioner kroner.⁶

2.4 Om Vitek Miljø AS

- (18) Vitek er et heleid datterselskap av Vestlandsentreprenøren AS, som kontrolleres av en privatperson.⁷
- (19) Selskapet leverer tjenester til rør- og avløpssystemer og er lokalisert i Bergen.⁸
- (20) Viteks omsetning i 2023 var på om lag 121 millioner kroner.⁹

3 Klagers og Konkurransetilsynets anførsler

3.1 Klagers hovedanførsler

- (21) Klager har i hovedsak gjort gjeldende:
- (22) Konkurransetilsynets vedtak må oppheves. Foretakssammenslutningen vil ikke i betydelig grad hindre effektiv konkurranse, jf. konkurranseloven § 16. Konkurransetilsynet har ikke forholdt seg til den rettslige terskelen for inngrep. Terskelen er nevnt, men ikke anvendt. Konkurransetilsynets vedtak er heller ikke i tråd med beviskravet, herunder kravet til forsvarlige fremtidsprognoser.
- (23) Konkurransetilsynets markedsavgrensning lider av vesentlige feil. Dette gjelder særlig avgrensningen av produktmarkedet, som igjen har fått store innvirkninger på beregningen av markedsandeler.
- (24) Partene er ikke hverandres næreste konkurrenter og Konkurransetilsynet har, både enkeltvis og samlet, feilvurdert konkurransepresset fra øvrige aktører i markedet.
- (25) Etablerings- og ekspansjonshindringene er lave.
- (26) Det er ikke bevist at partene vil ha insentiv til å øke prisene eller redusere kvaliteten etter foretakssammenslutningen. Det er heller ikke bevist at øvrige aktører ville hatt insentiver til å følge en slik prisøkning eller reduksjon i kvalitet.

---

⁴ Meldingen side 4.

⁵ Meldingen side 4.

⁶ Meldingen side 4.

⁷ Meldingen side 5.

⁸ Meldingen side 5.

⁹ Proff.no.

3.2 Konkurransetilsynets anførsler

- (27) Konkurransetilsynet har i hovedsak gjort gjeldende:
- (28) Foretakssammenslutningen vil i betydelig grad hindre effektiv konkurranse og føre til høyere priser og/eller lavere kvalitet i markedet for tømme- og spyletjenester, jf. konkurranseloven § 16 og må derfor forbys.

4 Rettslige utgangspunkter for Konkurransklagenemndas vurdering

4.1 Innledning

- (29) De norske reglene om kontroll med foretakssammenslutninger fremgår av konkurranseloven kapittel 4. En foretakssammenslutning foreligger blant annet når «ett eller flere foretak direkte eller indirekte, helt eller delvis, varig overtar kontrollen over ett eller flere andre foretak», jf. konkurranseloven § 17 første ledd bokstav b. Det er i denne saken ikke omtvistet at det foreligger en foretakssammenslutning.
- (30) Etter konkurranseloven § 16 første ledd første punktum skal Konkurransetilsynet «forby foretakssammenslutninger som i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse, særlig som et resultat av at en dominerende stilling skapes eller styrkes». Dette vilkåret omtales i det følgende enten som inngrepskriteriet eller SIEC-standarden (Significant Impediment of Effective Competition).
- (31) Inngrepskriteriet i konkurranseloven § 16 første ledd første punktum ble gjennom en lovendring i 2016 harmonisert med EU-retten, ved at det ble gitt en formulering tilsvarende den såkalte SIEC-standarden i EUs fusjonsforordning, Rådsforordning (EF) nr. 139/2004 av 20. januar 2004 om tilsyn med foretakssammenslutninger (heretter «fusjonsforordningen» eller «FKF»). Inngrepskriteriet fremgår av FKF artikkel 2 nr. 3.
- (32) Lovendringen ble begrunnet i hensynet til å ha like regler for kontroll med foretakssammenslutninger i Norge, som i EU og i de fleste medlemsstater i EU. Inngrepskriteriet skal derfor tolkes tilsvarende som i EU-retten, jf. Prop. 37 L (2015–2016) side 56. Rettsanvendelsen skal følge eksisterende og fremtidig retts- og forvaltningspraksis fra EU-domstolen, Europakommisjonen (heretter «Kommisjonen») og EFTAs overvåkningsorgan (heretter «ESA»).
- (33) Kommisjonen har gitt retningslinjer for vurdering av horisontale og ikke-horisontale foretakssammenslutninger. I denne saken er det de horisontale retningslinjene som er relevante (heretter «Kommisjonens horisontale retningslinjer»).
- ¹⁰
- (34) Konkurransklagenemnda vil i punkt 4.3 gjøre nærmere rede for sin forståelse av inngrepskriteriet.

4.2 Forholdet til konkurransereglene i EU og EØS

- (35) EØS-avtalen artikkel 57 fastsetter regler for kompetansefordeling mellom Kommisjonen, ESA og nasjonale konkurransemyndigheter. Konkurransetilsynet kan kun treffe vedtak vedrørende foretakssammenslutninger som ikke har EU- eller en EFTA-dimensjon, og følgelig er Konkurransklagenemndas kompetanse begrenset tilsvarende. Dette avhenger av terskelverdiene i artikkel 1 nr. 2 eller nr. 3 i fusjonsforordningen i henholdsvis EU

¹⁰ Kommisjonens retningslinjer for horisontale foretakssammenslutninger 2004/C 31/03

eller EFTA-statene, jf. §§ 12 og 13 i forskrift av 21. desember 2011 om gjennomføring av konkurransereglene i EØS-avtalen mv.

- (36) Terskelverdiene for at sammenslutningen skal kunne regnes for å ha en EU- eller EFTA-dimensjon er ikke oppfylt i denne saken, og Konkurransklagenemnda har derfor kompetanse til å vurdere klagen på Konkurransetilsynets vedtak.

4.3 Inngrepskriteriet

- (37) For at en foretakssammenslutning skal forbys må den i «betydelig grad [...] hindre effektiv konkurranse, særlig som et resultat av at en dominerende stilling skapes eller styrkes», jf. konkurranseloven § 16 første ledd første punktum. Som redegjort for over i punkt 4.1 er det norske inngrepsvilkåret nå harmonisert med det tilsvarende vilkåret i fusjonsforordningen.
- (38) Konkurransklagenemnda tar utgangspunkt i at inngrepskriteriet, eller SIEC-standard, er et rettslig vilkår for å gripe inn mot foretakssammenslutninger. Dette innebærer at spørsmålet om inngrepskriteriet er oppfylt, er et rettsanvendelsesspørsmål, hvor det som et første trinn kreves at inngrepskriteriets nærmere innhold (inngrepsterskelen) fastlegges gjennom en tolkning. Dernest må det i trinn to vurderes om det foreligger et relevant og sannsynliggjort faktum som kan subsumeres under inngrepsterskelen på en slik måte at terskelen anses som overskredet – en prosess som vil kunne kreve både bevisvurderinger og vurderinger av fagøkonomiske spørsmål.
- (39) I praksis vil et slikt prinsipielt skille mellom tolkning og subsumsjon ikke alltid la seg gjennomføre, og det vil i noen grad være glidende overganger mellom disse stadiene. Selv om det ikke er et fritt skjønn, vil både tolkningen av og subsumsjonen under inngrepskriteriet innebære at det må foretas skjønnsmessige vurderinger og avveininger av en rekke momenter, som Konkurransklagenemnda vil komme nærmere tilbake til i konkurranseanalysen
- (40) Den rettslige terskelen «i betydelig grad hindre effektiv konkurranse» lar seg ikke definere presist, og særlig terskelen «betydelig» er vanskelig å angi eksakt.¹¹ Høyesterett uttalte i HR-2023-299-A (Nettbil) at «[h]vor terskelen for hva som er «betydelig» ligger, lar seg ikke angi eksakt».¹² Videre kom Høyesterett til at det kreves en kvalifisert virkning.¹³
- (41) Fastleggelsen av om terskelen «betydelig» er oppfylt, er en funksjon av en rekke momenter som er nærmere angitt i Kommisjonens horisontale retningslinjer. I tillegg til analyser av de enkelte momenter må det også foretas en helhetlig vurdering av de momentene som anses som relevante. De momentene som inngår i en slik helhetsvurdering, må imidlertid så langt det er tale om faktiske omstendigheter, være sannsynliggjorte.¹⁴
- (42) Etter Kommisjonens horisontale retningslinjer er særlig momentene markedskonsentrasjon, konkurransenærhet og etableringshindringer viktige for å vurdere

¹¹ Konkurransklagenemndas avgjørelse i sak 2021/2185, DNB/Sbanken, avsnitt 37 flg.

¹² HR-2023-299-A, avsnitt 105.

¹³ HR-2023-299-A avsnitt 106-108.

¹⁴ Konkurransklagenemndas avgjørelse i sak 2021/2185, DNB/Sbanken, avsnitt 40, og Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 10 til 13.

de eventuelle negative effektene av foretakssammenslutningen. Forhold som kjøpermakt og/eller aktuell og potensiell konkurranse vil kunne begrense det nye foretakets mulighet og insentiv til å begrense konkurransen. Ved enkelte foretakssammenslutninger vil også eventuelle tap kundene påføres som følge av redusert konkurranse kunne oppveies av de effektivitetsgevinsterne foretakssammenslutningen fører med seg. Der slike effektivitetsgevinster kommer kundene til gode, og dette kan dokumenteres, vil ikke ervervet kunne anses å hindre effektiv konkurranse i betydelig grad, se tilsvarende Prop. 37 L (2015–2016) kapittel 7.2 og fusjonsforordningen artikkel 2 nr. 3.

- (43) Konkurranseskagenemnda forstår Kommisjonens horisontale retningslinjer slik at de ikke utgjør en uttømmende sjekkliste, men at inngrepskriteriet forutsetter at man etter en samlet vurdering av alle relevante faktorer finner at det er tilstrekkelig sannsynliggjort at virkningen av foretakssammenslutningen vil være at konkurransen hindres betydelig.
- (44) Spørsmålet om foretakssammenslutningen i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse behandles i punkt 7 nedenfor.

4.4 Utgangspunkter for bevisvurderingen

- (45) Klager har i klagen punkt 5.2 til 7 fremsatt en rekke innvendinger til Konkurransetilsynets bevisvurdering som ligger til grunn for Konkurransetilsynets vedtak. Klager hevder at Konkurransetilsynet ikke har forholdt seg til den rettslige terskelen for inngrep, ved at terskelen er nevnt, men ikke anvendt. Etter klagers vurdering har Konkurransetilsynet videre trukket konklusjoner det ikke er bevismessig dekning for.
- (46) Klager viser til at Konkurransetilsynet ikke har gjennomført konkrete vurderinger av hvordan partene og øvrige aktører vil agere etter foretakssammenslutningen. Klager mener at Konkurransetilsynet i stedet har basert seg på generelle henvisninger til utvalgt rettspraksis og juridisk litteratur, og ut fra dette presumert virkninger. Klager anfører videre i den forbindelse at Konkurransetilsynet heller ikke har foretatt noen sammenstilling av sakens konkrete faktum opp mot faktum i den rettspraksis Konkurransetilsynet viser til, i den hensikt å klarlegge eventuell overføringsverdi.
- (47) Klager anfører at Konkurransetilsynets drøftelser i stor grad mangler forankring i sakens faktum og bevis, og i stedet er basert på antagelser av markedsforhold og markedsutvikling uten overbevisende argumentasjon og bevismessig forankring.
- (48) Klager hevder videre at Konkurransetilsynet har støttet seg på interne dokumenter fra partene, uten å vurdere dokumentene i en bredere kontekst, slik Høyesterett gir anvisning på i HR-2023-299-A (Nettbil).¹⁵ Etter klagers oppfatning har Konkurransetilsynet også vurdert et tilfeldig utvalg av partenes interne dokumenter, og tillagt viktige dokument i saken, slik som interne konkurranseanalyser foretatt av partene lokalt, begrenset vekt.
- (49) Konkurransetilsynet har fastholdt at vedtaket bygger på en korrekt bevisvurdering.¹⁶
- (50) Konkurranseskagenemnda slår innledningsvis fast at det gjelder et alminnelig krav til sannsynlighetsovervekt for det faktum som legges til grunn for vurderingen av om en foretakssammenslutning vil føre til betydelig konkurranseskade, se HR-2023-299-A, avsnitt 67. Det betyr at de faktiske forholdene som et inngrepsvedtak bygger på, må være

¹⁵ Klagen avsnitt 170.

¹⁶ Konkurransetilsynets innstilling punkt 4.2 og 4.3.

funnet bevist med alminnelig sannsynlighetsovervekt på grunnlag av en fri bevisvurdering.

- (51) Bevistemaet i saker om foretakssammenslutninger, gjelder forhold som ligger inn i fremtiden. Det følger av Høyesteretts praksis at prognoser om fremtidig utvikling må være forsvarlige på det tidspunktet de blir foretatt.¹⁷
- (52) Videre følger det av HR-2023-299-A at opplysninger som «fremkommer i partenes interne dokumenter, må tolkes i lys av dokumentets formål og vurderes i sin rette sammenheng», og at man ikke uten videre kan «legge til grunn hva et internt dokument uttrykker etter sin ordlyd, men [at en] må fastlegge dets innhold og bevisverdi ut fra en bredere kontekst».¹⁸ Høyesterett uttaler videre med henvisning til rettspraksis fra EU at «dokumenter som er «drawn up in close connection with the events or by a direct witness of those events» i interne dokumenter kan ha særlig stor bevisverdi, og videre at partens ufordelaktige utsagn om egen sak kan ha stor verdi.¹⁹
- (53) Som nevnt ovenfor har klager anført at Konkurransetilsynet ikke har forholdt seg til den rettslige terskelen for inngrep, ved at terskelen er nevnt, men ikke anvendt. Konkurransesklagenemnda er ikke enig i dette. Spørsmålet om sakens faktum oppfyller den rettslige terskelen for inngrep er det sentrale spørsmålet nemnda skal prøve. Nemndas vurdering følger av punkt 6 og 7 nedenfor.
- (54) Klager har videre anført at Konkurransetilsynets vurdering mangler forankring i sakens faktum og bevis, og at Konkurransetilsynet ikke har forholdt seg til Høyesteretts anvisning i Nettbil om hvordan interne dokumenter skal vurderes som bevis.²⁰ Konkurransesklagenemnda er heller ikke enig i dette, og mener at Konkurransetilsynet har vurdert bevisene i sin sammenheng i samsvar med Høyesteretts anvisninger. Nemnda kan heller ikke se at Konkurransetilsynets vurdering ikke er forankret i sakens faktum og bevis.

4.5 Alternativsituasjonen

- (55) Alternativsituasjonen handler om kravet til årsakssammenheng mellom konkurranseskaden og foretakssammenslutningen. For å vurdere om det foreligger årsakssammenheng må Konkurransesklagenemnda sammenligne konkurransesituasjonen etter foretakssammenslutningen med den mest sannsynlige utviklingen i markedet uten foretakssammenslutningen (alternativsituasjonen). Ofte vil konkurranseforholdene før foretakssammenslutningen (status quo) være det beste anslaget på alternativsituasjonen. Bakgrunnen er at det fremstår som mest sannsynlig at konkurranseforholdene i markedet i fremtiden ville vært som på tidspunktet for foretakssammenslutningen, dersom foretakssammenslutningen ikke fant sted. Det er likevel slik at dersom andre konkurranseforhold enn det som følger av status quo fremstår som en mer sannsynlig markedsutvikling, må disse legges til grunn.
- (56) Det følger av Kommisjonens horisontale retningslinjer og praksis fra Kommisjonen at i de fleste tilfellene så vil alternativsituasjonen være konkurransesituasjonen slik den var

---

¹⁷ HR-2023-299-A avsnitt 68, med videre henvisninger.

¹⁸ HR-2023-299-A avsnitt 69.

¹⁹ HR-2023-299-A avsnitt 70.

²⁰ HR-2023-299-A.

før foretakssammenslutningen (status quo).²¹ Konkurransklagenemnda finner ikke holdepunkter for å fravike at alternativsituasjonen i denne saken er konkurransesituasjonen slik den var før foretakssammenslutningen og legger derfor dette til grunn i konkurranseanalysen.

5 Om markedet for spyle- og tømmetjenester

5.1 Innledning

- (57) Beskrivelsen av markedet i det følgende bygger i hovedsak på beskrivelse i meldingen, Konkurransetilsynets beskrivelse i sitt vedtak punkt 4 og klagen.
- (58) Partene tilbyr tjenester til rør- og avløpssystemer, herunder tømmetjenester, spyletjenester og rørtjenester.
- (59) Avløpssystemer eller avløpsanlegg består av et omfattende rør- og ledningsnett for transport og behandling av avløpsvann.²² I tillegg består det av det private stikkledningsnettet fra husholdninger og bedrifter, samt ledningsnettet for privateide avløpsanlegg. Både kommunen og private eiere er ansvarlige for drift og vedlikehold av avløpsanlegg.²³
- (60) Markedet omfatter levering av tjenester til rør- og avløpssystemer for kommuner og offentlige virksomheter, bedrifter og private husholdninger. Private kunder kan eksempelvis ha behov for inspeksjon, rensing og tining av rør, rørfornyng og tømning av septiktank i bolig eller fritidsbolig. Bedriftskunder, eksempelvis innen industrien, vil kunne ha behov for de samme tjenestene, samt rengjøring og fornyelse av tanker de bruker i sin virksomhet. Det offentlige, ofte i form av kommunene, vil kunne ha behov for fornyng og rensing av kommunenes vann- og avløpsrør, samt til tømning av mobile toaletter.²⁴
- (61) *Tømmetjenester* omfatter blant annet tømning av septiktanker, sandfang, oljeutskillere og annen oljeholdig væske, fettutskillere og andre våte eller tørre masser.²⁵ Til tømmetjenestene benyttes ofte slamsugerbiler, kombibiler eller supersugere.²⁶
- (62) *Spyletjenester* omfatter blant annet spyling av store og små rør, og vask og/eller høytrykksspyling av blant annet kummer, brønner, tanker, kanaler og overflater, i tillegg til rehabilitering av betong (vannmeisling).²⁷ Operatørene som utfører denne type arbeid, bør ha kurs innen spyling og høytrykk, og alle arbeidsgivere skal instruere ansatte om sikker bruk av høytrykkspyleutstyr og høytrykksspyling av rør.²⁸ Biler som benyttes til

²¹ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 9.

²² Lov nr. 6 av 13. mars 1981 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) § 21.

²³ Forurensningsloven § 24.

²⁴ Meldingen avsnitt 23.

²⁵ Meldingen side 4 og 5.

²⁶ JTR Gruppens svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 23. juli 2024 og Franzefoss' svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 24. juni 2024.

²⁷ Meldingen side 6.

²⁸ Forskrift nr. 1357 av 6. desember 2011 om utførelse av arbeid, bruk av arbeidsutstyr og tilhørende tekniske krav § 20-1 og § 20-8.

spyletjenester omfatter både kombibiler, slamsugebiler, store spylebiler og mindre varebiler med lettere spyleutstyr montert.²⁹

- (63) Det finnes videre mer spesialisert utstyr som benyttes til enkelte typer tømme- og spyletjenester, omtalt i Konkurransetilsynets vedtak som «spesialtjenester».
- (64) For nærmere beskrivelse av biler og utstyrsbruk til de ulike tjenestene, vises det til Konkurransetilsynets vedtak beskrivelse i punkt 4.1.
- (65) Tømme- og spyletjenester omfatter som regel også å frakte vekk og levere det tømte avfallet til et avfallsanlegg. Hvilken type anlegg som er aktuelt å levere til, avhenger av type avfall. Konkurransetilsynet har i sitt vedtak brukt «avfallsanlegg» som en fellesbetegnelse for deponier, miljøanlegg og mottaksanlegg.³⁰
- (66) *Rørfornyning* er en metode for fornyelse av gamle vann- og avløpsledninger, eller etablering av nye ledninger, med ingen eller minimal graving.³¹ Utstyret som benyttes til rørfornyning er alt fra store lastebiler til mindre varebiler, hvor utstyret som brukes til rørfornyning er stasjonert i bilen.³² Bedrifter som tilbyr rørfornyning tilbyr ofte et bredt spekter av relaterte tjenester, blant annet rørinspeksjon, spyling av rør, trasésøk og tining av rør. Rørinspeksjon utføres vanligvis med varebiler utstyrt med inspeksjonskamera. Bilene kan også være utstyrt med utstyr for andre tjenester som spyling av rør og trasésøk.
- (67) I dette markedet inngås det både langvarige rammeavtaler og kortvarige kontrakter. I tillegg omfatter markedet ad-hoc oppdrag som kan variere både ut fra størrelse og ut fra i hvilken grad de haster.³³

5.2 Regulering av tømme- og spyletjenester

5.2.1 Krav til tømning av septiktanker/slamavskillere, sandfang, olje- og fettutskillere og behandling av farlig avfall

- (68) Bestemmelsene i forurensningsforskriften om avløp har som formål å beskytte miljøet mot uheldige virkninger av utslipp av avløpsvann.³⁴
- (69) Kommunene har plikt til å sørge for tømning av slam fra alle mindre renseinnretninger, som slamavskillere og septiktanker.³⁵ Slamavskillere til helårs- eller fritidsboliger skal tømmes helt for slam etter behov, og ikke sjeldnere enn henholdsvis hvert annet og fjerde år.³⁶
- (70) For utslipp av oljeholdig avløpsvann fra virksomheter, for eksempel bensinstasjoner eller bilverksteder, er det krav til sandfang eller annen renseinnretning (for eksempel

²⁹ JTR Gruppens svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 23. juli 2024 og Franzefoss' svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 24. juni 2024, Sørheim Miljømaskiners svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 8. til 24. juni 2024.

³⁰ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 66.

³¹ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 67.

³² Norvas brev til Konkurransetilsynet 14. mai 2024.

³³ Meldingen avsnitt 25.

³⁴ <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/forurensning/avlop/regulering-avlop/>

³⁵ Forurensningsloven § 26.

³⁶ Forurensningsforskriften § 12-13 annet ledd.

oljeutskiller eller oljeoppsamlingstank).³⁷ Den enkelte kommune kan fastsette lokal forskrift om blant annet hvor ofte sandfang eller oljeutskillere skal tømmes.³⁸ Utskilt olje og slam regnes som farlig avfall og skal tømmes med ADR-godkjent bil og leveres til godkjent mottak.³⁹ Sand fra gatesandfang fraktes til et godkjent deponi.⁴⁰ Etter tømming er det anbefalt at sandfang og utskiller spyles og inspiseres.⁴¹

- (71) For tilførsel av avløpsvann til det offentlige avløpsnettet fra virksomheter, for eksempel fra restauranter eller hoteller, kreves det tillatelse fra kommunen. Kommunen kan blant annet fastsette krav om periodisk tømming av fettutskiller, sandfang eller silanordning for avløpsvann.⁴²
- (72) Hva som regnes som farlig avfall er regulert gjennom avfallsforskriften.⁴³
- (73) Forskrift om landtransport av farlig gods stiller krav til utstyr for transport av farlig gods ("ADR-forskriften").⁴⁴

5.2.2 Krav til kompetanse

- (74) Det er ingen formelle krav til utdanning for å kunne tilby tømme- og spyletjenester.⁴⁵
- (75) For enkelte tømme- og spyletjenester, er det krav om at operatørene blant annet har gjennomført kurs eller har kompetansebevis. Ved arbeidsoppgaver knyttet til transport av farlig gods, må personell ha ADR-kompetansebevis, jf. avsnitt (70). Det er videre krav om at førere av slamsugebiler må inneha førerkortklasse CE (lastebil med tilhenger), som gir rett til å kjøre lastebil med tillatt totalvekt over 3 500 kg og tilhenger med tillatt totalvekt på over 750 kg.⁴⁶ Alle som mot vederlag transporterer gods i tunge førerkortklasser, inkludert klasse CE, må også ha yrkessjåførutdanning.⁴⁷ Dette innebærer minimum 140 timers praktisk og teoretisk studie ved et godkjent lærested.⁴⁸ Operatører som utfører slamsuging, må gjennomføre vakuumoperatør- og spylekurs, og operatører innen rørfornying og rørinspeksjon må ha kurs for å utføre denne type arbeid.⁴⁹
- (76) ISO-sertifisering⁵⁰ er en internasjonal standard for virksomheter, for eksempel for kvalitetsledelse (ISO 9001:2015) og miljøledelse (ISO 14001:2015).⁵¹ For ISO 9001:2015 må man blant annet ha dokumentasjon for kvalitetsmål, prosessbeskrivelser

³⁷ Forurensningsforskriften § 15-7 annet ledd og § 15-1. Se også:

<https://www.kingspan.com/no/nn/opplaeingsartikler/hvem-er-palagt-oljeutskiller/>.

³⁸ Forurensningsforskriften § 15-6.

³⁹ <https://norva24.no/tjeneste/tomming-kontroll-drift-oljeutskiller/>.

⁴⁰ <https://www.va-blad.no/gatesandfang/#toc7>.

⁴¹ Olje- og bensinutskilleranlegg: VA-Miljø (va-blad.no) og Norsk Standard NS-EN 858.

⁴² Forurensningsforskriften § 15A-4 første ledd bokstav b.

⁴³ Forskrift nr. 930 av 1. juni 2004 om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften) § 11-2 annet ledd.

⁴⁴ Forskrift nr. 384 av 1. april 2009 om landtransport av farlig gods § 3.

⁴⁵ Meldingen side 11. Se Ragn-Sells svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 21. juni 2024, JTR Gruppens svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 21. juni 2024 og Viteks brev til Konkurransetilsynet 31. mai 2024.

⁴⁶ <https://www.vegvesen.no/forerkort/har-forerkort/hva-har-du-lov-a-kjore/lastebil-med-tilhenger-klasse-ce/>.

⁴⁷ Forskrift nr. 362 av 16. april 2008 om grunnutdanning og etterutdanning for yrkessjåfører (yrkestransportforskriften) § 3. Se også: <https://www.vegvesen.no/forerkort/yrkessjafor/yrkessjafor/hvem-ma-ha-ysk/>

⁴⁸ YSK kurs: En komplett guide (pris, intensivkurs, krav)

⁴⁹ Norvas brev til Konkurransetilsynet 14. mai 2024.

⁵⁰ International Organization for Standardization, se <https://www.iso.org/about>.

⁵¹ <https://www.iso.org/standard/62085.html> og <https://www.iso.org/standard/60857.html>.

og lignende på plass slik at man kan innføre et effektivt ledelsessystem.⁵² ISO-sertifisering er ikke et lovpålagt krav, men enkelte kunder etterspør dette, jf. avsnitt (160).

5.3 Aktører som tilbyr tømme- og spyletjenester i Hordaland

5.3.1 Partene i foretakssammenslutningen

5.3.1.1 Norva

- (77) Norva leverer et bredt spekter av tjenester til rør- og avløpssystemer, herunder tømmetjenester, spyletjenester, rørfornyng og tilknyttede rørtjenester.⁵³
- (78) I 2022 omsatte foretaket for 428,6 millioner kroner og i 2023 for 483,7 millioner kroner.⁵⁴
- (79) Norva har fem avdelinger i Hordaland. Disse er lokalisert på Straume, i Fyllingsdalen, på Stord, på Mongstad og i Odda; Norva24 Birkeland avdeling Bergen på Straume, Norva24 Birkeland avdeling Rørtjenester i Bergen, Norva24 Birkeland avdeling Mongstad på Mongstad, Norva24 Birkeland avdeling Odda i Odda og Norva24 Birkeland avdeling Sunnhordaland på Stord. Norva eier videre et komposteringsanlegg for septik, som ligger i Sløvågen i Gulen kommune.
- (80) Norvagruppen leverer tjenester til rør- og avløpssystemer til en bred kundegruppe. Om lag [redacted] prosent av omsetningen kommer fra kommuner, om lag [redacted] prosent fra bedrifter og om lag [redacted] prosent fra privatpersoner. Bedriftskundene består hovedsakelig av virksomheter innen [redacted]
[redacted]
- (81) Norva er sertifisert innen ISO 9001:2015 (standard for ledelsessystemer for kvalitet) og ISO 14001:2015 (standard for ledelsessystemer for miljø).⁵⁷
- (82) Norvas bilpark i Hordaland består totalt av [redacted]
[redacted]

⁵² <https://eg.no/it/eg-landax/blogg/iso-sertifisering-hva-er-det/>.

⁵³ Meldingen side 4.

⁵⁴ Meldingen side 4 og Brønnøysundregistrene.

⁵⁵ HoReCa er en forkortelse for hotell, restaurant og catering.

⁵⁶ Meldingen side 4.

⁵⁷ <https://norva24.no/sertifiseringer/www.norva24.no/sertifiseringer/> og <https://norva24.no/derfor-iso-sertifisering-viktig-kvalitet-sikkerhet-norva24/>.

⁵⁸ Ifølge Norva er [redacted] jf. brev fra Norva24 Vest AS 16. september 2024.

⁵⁹ Ifølge Norva er [redacted] jf. Norvas brev til Konkurransetilsynet 16. september 2024.

⁶⁰ Ifølge Norva er [redacted] jf. Norvas brev til Konkurransetilsynet 16. september 2024.

⁶¹ Ifølge Norva er [redacted] jf. Norvas brev til Konkurransetilsynet 16. september 2024.

⁶² [redacted] jf. Norvas brev til Konkurransetilsynet 16. september 2024.

⁶³ Norvas brev til Konkurransetilsynet 16. september 2024.

⁶⁴ Konkurransetilsynet viser i brev til Konkurransklagenemnda 23. desember 2024 til at nye undersøkelser av opplysninger om bilparken, i forbindelse med møtet 16. desember 2024, viser at Norvas kapasitet er undervurdert i Konkurransetilsynets vedtak, ettersom samtlige av Norvas slamsugere er holdt utenfor i kapasitetsberegningen.

5.3.1.2 Vitek

- (83) Vitek leverer et bredt spekter av tjenester til rør- og avløpssystemer, herunder tømmetjenester, spyletjenester, rørforying og tilknyttede rørtjenester.⁶⁵
- (84) Vitek er lokalisert i Rådal i Bergen.⁶⁶
- (85) I 2022 omsatte foretaket for om lag 105,2 millioner kroner og i 2023 for om lag 121 millioner kroner.⁶⁷ Av omsetningen i 2023 var [REDACTED] millioner kroner knyttet til tømme- og spyletjenester, og [REDACTED] millioner kroner var knyttet til rørforying og andre rørtjenester.⁶⁸
- (86) Vitek genererer 80 prosent av sin omsetning fra tømme- og spyletjenester innen en kjøreevstand på [REDACTED] fra avdelingen i Rådal.⁶⁹
- (87) Vitek leverer tjenester innen rør- og avløpssystemer til et bredt spekter av kunder. I 2023 fordelte Vitek sin omsetning seg på om lag [REDACTED] prosent til bedrifter, om lag [REDACTED] prosent til privatkunder og om lag [REDACTED] prosent til offentlige kunder.⁷⁰
- (88) Vitek er sertifisert innen ISO 9001:2015 (standard for ledelsessystemer for kvalitet) og ISO 14001:2015 (standard for ledelsessystemer for miljø).⁷¹
- (89) Foretakets bilpark består av [REDACTED]

5.3.2 Andre aktører

5.3.2.1 Innledning

- (90) Konkurransetilsynet har i sitt vedtak valgt å presentere et utvalg av andre aktører i sin oversikt i vedtaket punkt 4.3. Klager har i klagers merknader til Konkurransetilsynets innstilling og i brev til Konkurransklagenemnda 23. desember 2024, vist til flere aktører i markedet som klager mener at burde blitt presentert. Nemnda registrerer at det finnes andre aktører i markedet, men har ikke innvendinger til Konkurransetilsynets presentasjon, ettersom nemnda vurderer utvalget som å gi et godt bilde av markedet.

⁶⁵ Meldingen side 5.

⁶⁶ <https://vitek.no/omoss/>

⁶⁷ Proff.no.

⁶⁸ Viteks brev til Konkurransetilsynet 31. mai 2024, vedlagt dokument "Pålegg 2 – Besvarelse Vitek Miljø 31.05.24", svar på spørsmål 14i.

⁶⁹ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 302.

⁷⁰ Meldingen side 5.

⁷¹ <https://vitek.no/>.

⁷² Viteks brev til Konkurransetilsynet 31. mai 2024, vedlagt dokument "Pålegg 2 – Besvarelse Vitek Miljø 31.05.24", og Viteks brev til Konkurransetilsynet 13. september 2024.

5.3.2.2 Ragn-Sells AS

- (91) Ragn-Sells AS (heretter "Ragn-Sells") er et miljø- og gjenvinningsselskap. Kjernevirksomheten er transport, sortering og bearbeiding av avfall fra næringslivet og private. Ragn-Sells er del av et større konsern med datterselskaper i Norge, Sverige, Danmark og Estland.⁷³ Selskapet tilbyr også tjenester til rør- og avløpssystemer.⁷⁴
- (92) I 2022 omsatte Ragn-Sells for om lag 1,99 milliarder kroner og i 2023 for om lag 2 milliarder kroner.⁷⁵ Av omsetningen fra 2022 var om lag [redacted] millioner kroner i 2022 knyttet til tømme- og spyletjenester i Hordaland, og i 2023 var om lag [redacted] millioner kroner knyttet til tømme- og spyletjenester i Hordaland.⁷⁶
- (93) Ragn-Sells har avdelinger i mange fylker i Sør-Norge.⁷⁷ I Hordaland har Ragn-Sells avdelinger i Rådal i Bergen kommune, på Stord og på Voss.⁷⁸ Avdelingen i Bergen tilbyr tømme- og spyletjenester til kunder i Bergen og omegn, herunder tømming og rengjøring av olje- og fettutskillere, tømming av sandfang, slamsuging, og spyling av tette rør.⁷⁹ Ragn-Sells eier 50 prosent av selskapet Fana Stein & Gjenvinning Holding AS. Datterselskapet Fana Stein & Gjenvinning AS har et eget deponi som tar imot forurensede masser og noe farlig avfall, og er lokalisert i Stendafjellet i Bergen kommune.⁸⁰
- (94) Omsetningen⁸¹ til Ragn-Sells innen tjenester til rør- og avløpssystemer er [redacted] til bedriftskunder, [redacted] til offentlige kunder og private kunder.⁸²
- (95) Foretaket er sertifisert innen ISO 9001:2015 (standard for ledelsessystemer for kvalitet) og ISO 14001:2015 (standard for ledelsessystemer for miljø) og ISO 45001 (standard for krav til ledelsessystemer for arbeidsmiljø).⁸³
- (96) Ragn-Sells sin avdeling i Bergen har [redacted] Avdelingen på Voss [redacted] avdelingen på Stord [redacted]

⁷³ <https://www.ragnsells.no/om-oss/selskapet/informasjon/>.

⁷⁴ <https://www.ragnsells.no/tjenester/bedrift/suge-og-spyletjenester/>.

⁷⁵ Proff.no.

⁷⁶ Ragn-Sells' svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 21. juni 2024.

⁷⁷ <https://www.ragnsells.no/om-oss/avdelinger/avdelingsoversikt/>.

⁷⁸ <https://www.ragnsells.no/om-oss/avdelinger/avdelingsoversikt/>.

⁷⁹ <https://www.ragnsells.no/tjenester/bedrift/suge-og-spyletjenester/>, <https://www.ragnsells.no/om-oss/nyheter-og-presse/artikler/suverent-med-slamsuging/> og <https://www.ragnsells.no/om-oss/avdelinger/avdelingsoversikt/bergen/>

⁸⁰ Om Fana Stein & Gjenvinning – FSG og Fana Stein & Gjenvinning Holding AS - Aksjonærer i Norge. (proff.no)

⁸¹ Disse beregningene opplyser Konkurransetilsynet i sitt vedtak punkt 4.3.3 at er basert på omsetning i Vestland og Rogaland i perioden 1. januar 2021 til og med april 2024.

⁸² Ragn-Sells' svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 3. juni 2024.

⁸³ <https://www.ragnsells.no/om-oss/vare-rettesnorer/sertifiseringer/>.

⁸⁴ Ragn-Sells' svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 9. august 2024, vedlagt dokument "Kopi av Maskinoversikt_avd1120_regionVest_17juni2024"

5.3.2.3 Franzefoss AS

- (97) Franzefoss AS (heretter "Franzefoss") er en leverandør av gjenvinning og avfallshåndtering, som også tilbyr tømme- og spyletjenester i Øst-Norge og Vest-Norge.⁸⁵
- (98) Foretaket omsatte på konsernnivå for ca. 1,8 milliarder kroner i 2022 og ca. 2 milliarder kroner i 2023.⁸⁶
- (99) I Hordaland har Franzefoss en avdeling på Sotra utenfor Bergen. Franzefoss tilbyr tømme- og spyletjenester, og har også et mottaks- og behandlingsanlegg for avfall, samt tankvask og spillolje.⁸⁷
- (100) Av omsetningen til Franzefoss i 2022 var om lag [redacted] millioner kroner knyttet til tømme- og spyletjenester i Hordaland og av omsetningen i 2023 var om lag [redacted] millioner kroner knyttet til tømme- og spyletjenester i Hordaland.⁸⁸
- (101) Foretaket er sertifisert innen ISO 9001:2015 (standard for ledelsessystemer for kvalitet) og ISO 14001:2015 (standard for ledelsessystemer for miljø).⁸⁹
- (102) Franzefoss har [redacted] i Hordaland.⁹⁰

5.3.2.4 JTR Gruppen AS

- (103) JTR Gruppen AS (heretter "JTR Gruppen") er et heleid datterselskap av Recover AS (heretter "Recover"). Recover er et nordisk skadebegrensningskonsern.⁹¹ Konsernomsetningen var på om lag 4,3 milliarder i kroner i 2023.⁹² Recover eier også blant annet TT-Teknikk AS (heretter "TT-Teknikk") som driver med rørfornyning i Hordaland og Serwent Holding AS.⁹³
- (104) JTR Gruppen har en avdeling på Askøy utenfor Bergen som ble etablert i 2023, samt tre avdelinger i Rogaland fylke.⁹⁴
- (105) JTR Gruppen leverer tømme- og spyletjenester og rørtjenester som rørinspeksjon.⁹⁵ JTR Gruppen samarbeider med TT-Teknikk om å være en totalleverandør på rørfornyning og vann- og avløpstjenester i Bergen og omegn.⁹⁶

⁸⁵ Franzefoss' svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 6. juni 2024.

⁸⁶ Proff.no.

⁸⁷ <https://www.franzefoss.no/anlegg/gjenvinning/bergen>. Se også klagen avsnitt 39.

⁸⁸ Franzefoss' svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 6. juni 2024, vedlagt dokument "Franzefoss I – Omsetning per tjeneste og kommune.xlsx".

⁸⁹ <https://3918481.fs1.hubspotusercontentna1.net/hubfs/3918481/Sertifikatprosent20Franzefossprosent202022.pdf>

⁹⁰ Franzefoss' svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 24. juni 2024 og Franzefoss' svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 6. juni 2024, vedlegg "Franzefoss I - Omsetning per tjeneste og kommune".

⁹¹ <https://recover.no/tjenestekomrader>.

⁹² Proff.no

⁹³ Proff.no og TT-Teknikks svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 3. juni 2024.

⁹⁴ <https://jtrgruppen.no/kontakt-oss/> og <https://jtrgruppen.no/2023/02/jtr-gruppen-i-bergen/>.

⁹⁵ JTR Gruppens svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 3. og 21. juni 2024

⁹⁶ <https://www.tt-teknikk.no/i-dag-apner-vi-enderlig-i-bergen>.

- (106) I 2022 omsatte JTR Gruppen for om lag 91,5 millioner kroner og i 2023 for om lag 103,5 millioner kroner.⁹⁷ Foretaket oppgir å ha hatt en omsetning på om lag [REDACTED] millioner kroner i Hordaland i 2023.⁹⁸
- (107) I 2023 var om lag [REDACTED] prosent av omsetningen knyttet til tømme- og spyletjenester, mens resterende andel var innen rørtjenester.⁹⁹
- (108) Av foretaket sin omsetning innen tjenester til rør- og avløpssystemer i 2023¹⁰⁰ var [REDACTED] prosent av omsetningen til bedriftskunder, [REDACTED] prosent var til offentlige kunder og resterende [REDACTED] prosent var til private kunder.¹⁰¹
- (109) Foretaket er sertifisert innen ISO 9001:2015 (standard for ledelsessystemer for kvalitet) og ISO 14001:2015 (standard for ledelsessystemer for miljø).¹⁰²
- (110) JTR Gruppens avdeling på Askøy har [REDACTED]

5.3.2.5 Norsk Gjenvinning AS/Returolje AS

- (111) Norsk Gjenvinning AS (heretter "Norsk Gjenvinning") er totalleverandør av avfallstjenester i Norge og har blant annet et mottaksanlegg for avfall på Sotra utenfor Bergen.¹⁰⁴
- (112) Norsk Gjenvinning tilbyr tømme- og spyletjenester i Hordaland gjennom underleverandøren Returolje AS (heretter "Returolje").¹⁰⁵ Tjenestene omfatter blant annet tømning av sandfang, oljeutskillere og fettutskillere, henting og transport av væsker, sanering av oljetanker/oljeutskillere, åpning av tette avløp, suging av tørre og våte masser, tankrengjøring og industritjenester knyttet til avløp av båter og cruiseskip.¹⁰⁶
- (113) Returolje har registrert forretningsadresse på Nesttun i Bergen.¹⁰⁷
- (114) Norsk Gjenvinnings omsetning knyttet til tømme- og spyletjenester i Hordaland var [redacted] millioner kroner i 2022 og [redacted] millioner kroner i 2023.¹⁰⁸ Returolje sin omsetning var på 8,3 millioner kroner i 2022 og 9,8 millioner kroner i 2023.¹⁰⁹

⁹⁷ Proff.no.

⁹⁸ JTR Gruppens svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 3. juni, vedlegg "Vedlegg 1- JTR Gruppen - Omsetning per tjeneste og kommune.xlsx"

⁹⁹ JTR Gruppens svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 3. juni 2024.

¹⁰⁰ Disse beregningene er ifølge Konkurransetilsynet basert på omsetningen i Vestland, jf. Konkurransetilsynets vedtak fotnote 132.

¹⁰¹ JTR Gruppens svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 3. juni 2024.

¹⁰² <https://jtrgruppen.no/hms-k/>.

¹⁰³ JTR Gruppens svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 23. juli 2024.

¹⁰⁴ Norsk Gjenvinnings svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 14. juli 2024.

¹⁰⁵ Norsk Gjenvinnings svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 14. juli 2024. Se også <https://returrolje.no/>.

¹⁰⁶ Norsk Gjenvinnings svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 14. juli 2024.

¹⁰⁷ Proff.no. Returloje AS har som vedtektsfestet formål å stå for "transport og behandling av avfall, transport av andre produkter, samt annet som naturlig hører inn under dette".

¹⁰⁸ Norsk Gjenvinnings svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 14. juli 2024.

109 Proff.no.

(115) Returolje har [REDACTED]

(116) Norsk Gjenvinning er i samme konsern som IBKA Norge AS (heretter "IBKA"), som er aktive innen tømme- og spyletjenester med flere avdelinger på Østlandet. IBKA har ikke avdelinger i Hordaland.¹¹¹

5.3.2.6 Sørheim Miljømaskiner AS

(117) Sørheim Miljømaskiner AS (heretter "Sørheim Miljømaskiner") er en leverandør av tjenester innen rør- og avløpssystemer i Bergen. Selskapet tilbyr tømme- og spyletjenester og rørinspeksjon. Hoveddelen av oppdragene gjelder supersugerarbeid og sandfangtømming.¹¹²

(118) Selskapet er lokalisert på Skjold i Bergen, og omsetningen er hovedsakelig i Bergen kommune.¹¹³

(119) I 2022 og 2023 omsatte Sørheim Miljømaskiner for henholdsvis 9,9 millioner kroner og 6,7 millioner kroner.¹¹⁴ Om lag [REDACTED] prosent av omsetningen var innen tømme- og spyletjenester [REDACTED]. Resten av omsetningen var innen rørinspeksjon og andre rørtjenester.¹¹⁵ Sørheim Miljømaskiner sin omsetning er i [REDACTED]

(120) Sørheim Miljømaskiner har [REDACTED]

5.3.3 Aktører som tilbyr enkelte tjenester innenfor tømme- og spylemarkedet i Hordaland

5.3.3.1 SAR AS

(121) SAR AS (heretter "SAR") er en leverandør av tjenester for avfallshåndtering i store deler av Norge. SAR tilbyr også tømme- og spyletjenester fra avdelinger i Florø, Hammerfest, Kristiansund, Mongstad, Tananger og Sandnessjøen.¹¹⁸

(122) I 2022 omsatte foretaket for om lag 937,5 millioner kroner og i 2023 for [REDACTED] millioner kroner.¹¹⁹ Innen tømme- og spyletjenester i Hordaland hadde SAR en omsetning på om lag [REDACTED] millioner kroner i 2022 og om lag [REDACTED] millioner kroner i 2023.¹²⁰ SAR selger [REDACTED]

¹¹⁰ Returoljes svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 9. august 2024.

¹¹¹ Meldingen side 9, IBKAs svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 30. mai 2024 og proff.no.

¹¹² Sørheim Miljømaskiners svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 4. juni 2024.

¹¹³ Sørheim Miljømaskiners svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 4. juni 2024.

¹¹⁴ Proff.no.

¹¹⁵ Sørheim Miljømaskiners svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 4. juni 2024, vedlagt dokument "Kopi av mal – Omsetning per tjeneste og kommune".

¹¹⁶ Sørheim Miljømaskiners svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 4. juni 2024.

¹¹⁷ Sørheim Miljømaskiners svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 24. juli 2024.

¹¹⁸ SARs svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 26. juni 2024. Se også <https://www.sargruppen.no/no/vakuu-og-spyle-tjenester> og <https://www.sargruppen.no/no/mongstad>.

¹¹⁹ SARs svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 26. juni 2024.

¹²⁰ SARs svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 26. juni 2024, vedlagt dokument "Kopi av oppdatert mal – Omsetning per tjeneste og kommune.xlsx".

¹²¹ SARs svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 26. juni 2024.

(123) Selskapet er sertifisert innen ISO 9001:2015 (standard for ledelsessystemer for kvalitet) og ISO 14001:2015 (standard for ledelsessystemer for miljø) og ISO 45001 (standard for krav til ledelsessystemer for arbeidsmiljø).¹²²

(124) SARs [REDACTED]

5.3.3.2 Bergen Bydrift AS

(125) Bergen Bydrift AS (heretter "Bergen Bydrift") utfører hovedsakelig tjenester innen drift og vedlikehold av vei i Bergen og omegn. Selskapet tilbyr også tømning av sandfangkummer.¹²⁴

(126) Bergen Bydrift har en avdeling på Nesttun i Bergen.¹²⁵

(127) I 2022 omsatte Bergen Bydrift for om lag 95,8 millioner kroner og i 2023 for om lag 77,6 millioner kroner.¹²⁶ Innen tjenester til rør- og avløpssystemer er all omsetning, på om lag [REDACTED] kroner årlig, knyttet til tømning av sandfangkummer.¹²⁷

(128) Bergen Bydrift er sertifisert innen ISO 9001:2015 (standard for ledelsessystemer for kvalitet) og ISO 14001:2015 (standard for ledelsessystemer for miljø).¹²⁸

(129) Bergen Bydrift har [REDACTED] som benyttes til tømning og spyling av sandfangkummer.¹²⁹

5.3.3.3 Altiva AS

(130) Altiva AS (heretter "Altiva")¹³⁰ tilbyr rørspyling, rørinspeksjon og rørfornyning, samt kum- og betongarbeider i Hordaland.¹³¹

(131) Foretaket ble etablert i 2022 og har en avdeling på Godvik i Bergen.¹³²

(132) I 2022 omsatte Altiva for om lag 2,5 millioner kroner og i 2023 for om lag 19 millioner kroner.¹³³ Det meste av omsetningen var innen rørfornyning og andre rørtjenester både i 2022 og 2023. Altiva oppgir en omsetning på [REDACTED] millioner innen tømme- og spyletjenester i Hordaland i 2023.¹³⁴ Foretaket utfører de fleste oppdrag innen privatmarkedet.¹³⁵

¹²² <https://www.sargruppen.no/no/hmsk>.

¹²³ SARs svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 26. juni 2024.

¹²⁴ Bergen Bydrifts svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 30. mai 2024. Se også <https://bydrift.no/fagomrader/veivann-avlop-kumtomming-og-sugebil/>.

¹²⁵ Meldingen side 10.

¹²⁶ Bergen Bydrifts svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 30. mai 2024.

¹²⁷ Bergen Bydrifts svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 30. mai 2024.

¹²⁸ <https://bydrift.no/bydrift-iso-sertifisert/>.

¹²⁹ Bergen Bydrifts svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 12. august 2024.

¹³⁰ Altiva AS (org. nr. 924 847 670) benytter også foretaksnavnet Gategodsgutta AS, men det juridiske foretaksnavnet er Altiva AS. Kilde: Proff.no.

¹³¹ Altivas svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 4. juni 2024. Se også Om oss - Altiva.

¹³² Altivas svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 4. juni 2024.

¹³³ Proff.no

¹³⁴ Altivas svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 11. august 2024.

¹³⁵ Altivas svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 19. juni 2024.

(133) Altiva har [REDACTED]

5.3.3.4 VA 365 Holding AS

(134) VA365 Holding AS (heretter "VA365") er et konsern med mange datterselskaper. VA365 er i dag etablert med avdelinger på Østlandet, i Midt-Norge og i Nord-Norge. VA365 er ikke etablert med lokale avdelinger i Hordaland.¹³⁷

(135) VA365 tilbyr tømmejenester, tankrengjøring, høytrykksspyling, rørtjenester/rørfornying, tørrsuging og håndtering av farlig avfall.¹³⁸

(136) I 2022 omsatte VA365 for om lag 9,8 millioner kroner og i 2023 for om lag 11,3 millioner kroner.¹³⁹

(137) I Hordaland tilbyr selskapet kun sporadisk tjenester til [REDACTED] slik som [REDACTED]. Selskapet omsatte for om lag [REDACTED] kroner i Vestland og Rogaland i 2023.¹⁴⁰

(138) VA365 er sertifisert innen ISO 9001:2015 (standard for ledelsessystemer for kvalitet) og ISO 14001:2015 (standard for ledelsessystemer for miljø).¹⁴¹

(139) VA365 har ingen biler som er fast lokalisert i Hordaland.¹⁴²

5.3.3.5 Schlumberger Norge AS

(140) Schlumberger Norge AS (heretter "SLB") er et oljeserviceselskap som primært tilbyr tjenester til olje-, gass- og energisektoren. SLB tilbyr også tankrengjøring og industritjenester rettet mot offshore- og supply-virksomhet langs norskekysten fra Stavanger til Hammerfest. For regionen Vestland driftes aktiviteten fra Mongstad.¹⁴³

(141) I 2022 omsatte SLB for om lag 8 846,6 millioner kroner og i 2023 for om lag 10 289,5 millioner kroner.¹⁴⁴ SLB estimerer en omsetning på [REDACTED] kroner i 2022 og [REDACTED] kroner i 2023 for tømme- og spyletjenester i Hordaland.¹⁴⁵

(142) SLB har [REDACTED]

5.3.3.6 KTV Group AS

(143) KTV Group AS (heretter "KTV") tilbyr industrirengjøring og tankvask til industrikunder i Hordaland, men er ikke lenger aktiv innen andre tømme- og spyletjenester. [REDACTED]

¹³⁶ Altivas svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 19. juni 2024, vedlagt dokument "Oversikt biler og utstyr, 19. juni 2024".

¹³⁷ <https://va365.no/va365-avdelinger/>.

¹³⁸ <https://va365.no/tjenester/>.

¹³⁹ Proff.no.

¹⁴⁰ VA365s svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 27. mai 2024.

¹⁴¹ <https://va365.no/va365-er-iso-sertifisert-for-3-nye-ar/>.

¹⁴² VA365s svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 27. mai 2024.

¹⁴³ Schlumbergers svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 11. juni 2024.

¹⁴⁴ Proff.no.

¹⁴⁵ Schlumbergers svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 17. september 2024.

¹⁴⁶ Schlumbergers svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 17. september 2024.

(144) I 2022 omsatte KTV for om lag 23,8 millioner kroner i 2022 og i 2023 for om lag 24,9 millioner kroner.¹⁴⁸ KTVs omsetning fra industrirengjøring og tankvask i Hordaland utgjør om lag [redacted] millioner kroner per år. Av dette utgjør tankvask om lag [redacted] prosent, mens annen generell industrirengjøring utgjør om lag [redacted] prosent. KTV sin største kunde er [redacted] som står for en høy andel av KTV sin omsetning innen industrirengjøring og tankvask. KTV er underleverandør for [redacted] på oppdrag for industrikunder.¹⁴⁹

(145) KTV har [redacted] utstyr for høytrykksspyling.¹⁵⁰

5.3.3.7 Niro Gruppen Industri AS

(146) Niro Gruppen Industri AS (heretter "Niro") leverer tjenester som tankrengjøring, industrielt renhold og helse, miljø, sikkerhet og kvalitet (HMS-K). Niro er sertifisert for en rekke industri- og offshoretjenester.¹⁵¹

(147) I 2022 omsatte Niro for om lag 39,5 millioner og i 2023 for om lag 29,0 millioner.¹⁵² Av dette er om lag [redacted] i 2022 og [redacted] i 2023 knyttet til [redacted] men dette inkluderer omsetning [redacted] Under [redacted] av denne omsetningen var knyttet til [redacted]

(148) Niro har [redacted]

5.3.3.8 Oljeservice AS

(149) Oljeservice AS (heretter "Oljeservice") er en totalleverandør av drivstofftekniske tjenester. Oljeservice tilbyr tjenester som tømning av oljeutskillere og tankvask.¹⁵⁶

(150) I 2022 omsatte Oljeservice for om lag 34,9 millioner kroner og i 2023 for om lag 32,7 millioner kroner.¹⁵⁷ Oljeservice anslår at rundt [redacted] er knyttet til salg av tømme- og spyletjenester i Hordaland.¹⁵⁸

(151) Oljeservice har [redacted]

¹⁴⁷ Referat fra telefonsamtale mellom KTV Group AS og Konkurransetilsynet 4. september 2024.

¹⁴⁸ Proff.no.

¹⁴⁹ Referat fra telefonsamtale mellom KTV Group AS og Konkurransetilsynet 4. september 2024.

¹⁵⁰ Referat fra telefonsamtale mellom KTV Group AS og Konkurransetilsynet 4. september 2024.

¹⁵¹ <https://www.nirogruppen.no/tankvask-uhp-industrivask/>.

¹⁵² Proff.no.

¹⁵³ Niro Gruppens svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 5. september 2024.

¹⁵⁴ Referat fra telefonsamtale mellom Niro Gruppen og Konkurransetilsynet 13. september 2024 og Niro Gruppens svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 5. september 2024.

¹⁵⁵ Niro Gruppens svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 5. september 2024, referat fra telefonsamtale mellom Niro Gruppen og Konkurransetilsynet 13. september 2024.

¹⁵⁶ <http://www.oljeservice.no/top/om-oss>.

¹⁵⁷ Proff.no.

¹⁵⁸ Oljeservices svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 13. september 2024.

¹⁵⁹ Oljeservices svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 13. september 2024.

5.3.3.9 Mesta AS

- (152) Mesta AS (heretter "Mesta") er et statseid selskap innen drift og vedlikehold av vei og bane. Mesta bygger, vedlikeholder og utvikler norsk infrastruktur på oppdrag fra offentlige og private kunder.¹⁶⁰
- (153) Mesta utfører i hovedsak tømme- og spyletjenester i egen regi, i tilknytning til større kontrakter for veivedlikehold. Dette er eksempelvis tømning av sandfang i forbindelse med kosting og feiing av riks- og fylkesveier. Mesta oppgir at [REDACTED] prosent av kapasiteten til bilene benyttes i denne type kontrakter, hvor tømme- og spyletjenesten utgjør en liten del av en større vedlikeholdskontrakt. Mesta leverer i liten grad tømme- og spyletjenester til andre kunder, men kan utføre tømning av sandfang for kommuner. Selskapet markedsfører ikke denne tjenesten, men oppgir å få enkelte forespørsler fra kommuner og utfører disse tjenestene dersom de har kapasitet.¹⁶¹
- (154) I 2022 omsatte Mesta for om lag 5 697 millioner kroner og i 2023 for om lag 6 388,3 millioner kroner.¹⁶² Mesta anslår at de har hatt en omsetning innen tømning av sandfang i Hordaland som følge av disse vedlikeholdskontraktene på om lag [REDACTED] kroner i 2022 og om lag [REDACTED] kroner i 2023. Andre kunder innen tømning av sandfang utgjorde om lag [REDACTED] kroner i 2022 og om lag [REDACTED] kroner i 2023. Mesta sin omsetning for tunnelvask i Hordaland knyttet til disse vedlikeholdskontraktene har vært på om lag [REDACTED] kroner i 2022 og [REDACTED] kroner i 2023. Andre kunder innen tunnelvask utgjorde om lag [REDACTED] kroner i 2022 og [REDACTED] kroner i 2023.¹⁶³
- (155) Mesta har [REDACTED]

5.3.4 Oversikt over aktører som tilbyr tømme- og spyletjenester i Hordaland

- (156) I Konkurransetilsynets vedtak punkt 4.3.9 oppstilte Konkurransetilsynet tabell 1 og 2 under med oversikt over tjenestetilbudet til aktører som tilbyr tømme- og spyletjenester i Hordaland, samt en oversikt over aktørenes avdelinger og bilpark i Hordaland. Oversikten omfatter både tømme- og spyletjenester, samt rørfornyng og tilknyttede rørtjenester. Tabellene er oppgitt å være utarbeidet på bakgrunn av informasjon i meldingen, samt opplysninger mottatt etter informasjonsinnhenting fra de aktuelle aktørene.¹⁶⁵

Tabell 1 Oversikt over aktørenes tjenestetilbud i Hordaland

Aktør/tjeneste	Tømme-tjenester	Spyle-tjenester	Farlig avfall	Rørinspeksjon	Rørfornyng
Norva	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Vitek	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Ragn-Sells	Ja	Ja	Ja	Ja	Nei

¹⁶⁰ <https://www.mesta.no/om-mesta/>.

¹⁶¹ Referat fra telefonsamtale mellom Mesta og Konkurransetilsynet 18. september 2024.

¹⁶² Proff.no.

¹⁶³ Referat fra telefonsamtale mellom Mesta og Konkurransetilsynet 18. september 2024.

¹⁶⁴ Referat fra telefonsamtale mellom Mesta og Konkurransetilsynet 18. september 2024.

¹⁶⁵ Konkurransetilsynets vedtak fotnote 197 og 208.

Franzefoss	Ja	Ja	Ja	Nei	Nei
JTR Gruppen	Ja	Ja	Nei	Ja	Ja ¹⁶⁶
Norsk Gjenvinning/Returolje	Ja	Ja	Ja	Ja ¹⁶⁷	Nei ¹⁶⁸
Sørheim Miljømaskiner	Ja	Ja	Nei	Ja	Nei
SAR¹⁶⁹	Nei	Nei ¹⁷⁰	Nei	Nei	Nei
Bergen Bydrift	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei
Altiva	Ja	Ja	Nei	Ja	Ja
VA365¹⁷¹	Ja	Nei	Ja	Nei	Nei
SLB	Ja	Ja	Ja ¹⁷²	Nei	Nei
KTV¹⁷³	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei
Niro	Nei ¹⁷⁴	Ja	Nei ¹⁷⁵	Nei	Nei
Oljeservice	Ja	Ja	Ja	Nei	Nei
Mesta	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei

¹⁶⁶ JTR Gruppen AS utfører ikke rørfornyng i Hordaland, men tilbyr tjenesten gjennom søsterselskapet TT-Teknikk AS, jf. Konkurransetilsynets vedtak kapittel 4.3.5.

¹⁶⁷ Kamerainspeksjon er listet opp som en tjeneste Returolje tilbyr, jf. Returoljes svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 9. august 2024. Norsk Gjenvinning oppgir at de i liten grad tilbyr tjenester for rørfornyng og/eller arbeid knyttet til dette, og at tjenestene [redacted] jf. Norsk Gjenvinnings svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 14. juli 2024.

¹⁶⁸ Norsk Gjenvinning oppgir at de i liten grad tilbyr tjenester for rørfornyng og/eller arbeid knyttet til dette, og at tjenestene [redacted] jf. Norsk Gjenvinnings svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 14. juli 2024.

¹⁶⁹ SAR oppgir [redacted] jf. SARs svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 26. juni 2024.

¹⁷⁰ SAR [redacted] f. referat fra møte mellom SAR og Konkurransetilsynet 27. august 2024.

¹⁷¹ VA365s svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 27. mai 2024.

¹⁷² Schlumbergers svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 11. juni 2024 og Schlumbergers svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 17. september 2024.

¹⁷³ KTV oppgir at de ikke lengre er aktiv innen andre tømme- og spyletjenester enn industrirengjøring og tankvask, jf. referat fra telefonsamtale mellom KTV Group og Konkurransetilsynet 4. september 2024.

¹⁷⁴ Niro [redacted] jf. referat fra telefonsamtale mellom Niro Gruppen og Konkurransetilsynet 13. september 2024.

¹⁷⁵ Niro [redacted] jf. referat fra telefonsamtale mellom Niro Gruppen og Konkurransetilsynet 13. september 2024 og <https://www.nirogruppen.no/avfallshandtering/>.

Tabell 2 Oversikt over aktørenes avdelinger og bilpark i Hordaland som benyttes til rør- og avløpstjenester.¹⁷⁶

Aktor	Avdelinger	Bilpark
Norva ¹⁷⁷	Straume Rørtjenester Bergen Mongstad Stord Odda	

¹⁷⁶ Tabellen er utarbeidet av Konkurransetilsynet på bakgrunn av informasjon mottatt i Norvas brev til Konkurransetilsynet 16. september 2024, Viteks brev til Konkurransetilsynet 13. september 2024, Ragn-Sells' svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 9. august 2024, vedlagt dokument [redacted] Franzefoss' svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 24. juni 2024, JTR Gruppens svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 23. juli 2024, Returoljes svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 9. august 2024, Sørheim Miljømaskiners svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 24. juni 2024, SARs svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 26. juni 2024, Bergen Bydrifts svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 12. august 2024, Altivas svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 19. juni 2024, vedlagt dokument [redacted] VA365s svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 27. mai 2024, Schlumbergers svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 17. september 2024, referat fra telefonsamtale mellom KTV Group og Konkurransetilsynet 4. september 2024, Niro Gruppens svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 5. september 2024, referat fra telefonsamtale mellom Niro Gruppen og Konkurransetilsynet 13. september 2024, Oljeservices svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 13. september 2024, referat fra telefonsamtale mellom Mesta og Konkurransetilsynet 18. september 2024.

¹⁷⁷ I Konkurransetilsynets vedtak fotnote 209 opplyser Konkurransetilsynet at Norva sin bilpark er endret etter varselet basert på innspill fra Norva, jf. tilsvaret fra Norva, side 16 til 18 og Norvas brev til Konkurransetilsynet 16. september 2024.

¹⁷⁸ [redacted] jf. Norvas brev til Konkurransetilsynet 16. september 2024

¹⁷⁹ Ifølge Norva er [redacted] jf. Norvas brev til Konkurransetilsynet 16. september 2024.

¹⁸⁰ Ifølge Norva er [redacted] jf. Norvas brev til Konkurransetilsynet 16. september 2024.

¹⁸¹ [redacted]
[redacted]
¹⁸² [redacted] f. Norvas brev til Konkurransetilsynet 16. september 2024.

¹⁸³ [redacted]
¹⁸⁴ Norva opplyser at [redacted] til rørfornyng, jf. Norvas brev til Konkurransetilsynet 16. september 2024.

Vitek¹⁸⁵	Bergen	
Ragn-Sells	Bergen Voss Stord	
Franzefoss	Sotra	
JTR Gruppen	Askøy	
Norsk Gjenvinning/ Returolje	Bergen	
Sørheim Miljømaskiner	Bergen	
SAR	Mongstad	
Bergen Bydrift	Bergen	

¹⁸⁵ Vitek sin bilpark er endret etter varselet basert på innspill fra Vitek, jf. tilsvaret fra Vitek, side 6 til 8 og Viteks brev til Konkurransetilsynet 13. september 2024.

Altiva	Bergen	
VA365		
SLB		
KTV		
Niro		
Oljeservice		
Mesta		

5.3.5 Kunder som etterspør tømme- og spyletjenester

- (157) Det er i hovedsak tre kundegrupper som etterspør tømme- og spyletjenester; offentlige kunder, bedriftskunder og private kunder. Kundemassen består av en del store kunder og mange små og mellomstore kunder.¹⁸⁷
- (158) Noen kunder etterspør langvarige rammeavtaler, mens andre kunder kun etterspør enkeltoppdrag.¹⁸⁸ I tillegg etterspør kunder akutte tjenester, der tjenesten skal leveres innenfor et kort tidsrom.¹⁸⁹
- (159) Når kommuner og interkommunale selskaper anskaffer tømme- og spyletjenester, skjer dette normalt gjennom offentlige anbudskonkurranser.¹⁹⁰ De utlyser ofte rammeavtaler for en eller flere tjenester, gjerne for flere år om gangen.¹⁹¹ I anskaffelser av tømme- og spyletjenester, kan det settes krav om respons- eller utrykningstid ved akutte behov. For

¹⁸⁷ [Redacted]
september 2024.

¹⁸⁸ Meldingen side 6 og årsrapport for Norvagrupperen 2023: norva24-annual-report-2023.pdf, side 17. Se også: Norvas brev til Konkurransetilsynet 27. juni 2024, vedlagt dokument "Norva24 – Omsetning fordelt på tjeneste og kommune – v2(34083676.1)" og Viteks brev til Konkurransetilsynet 31. mai, vedlagt dokument [Redacted]

¹⁸⁹ Årsrapport for Norvagrupperen 2023: norva24-annual-report-2023.pdf, side 17.

¹⁹⁰ JTR Gruppens svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 3. juni 2024 og Nordhordland og Gulen interkommunale renovasjonsselskap IKS' svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 5. juni 2024.

¹⁹¹ Forskrift om offentlige anskaffelser (anskaffelsesforskriften) - Del I. Alminnelige bestemmelser - Lovdata

¹⁹² BIRs svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 3. juni 2024, Bergen Vanns svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 31. mai 2024, Askøy kommunes svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 7. juni 2024, Bjørnafjorden kommunes svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 6. juni 2024.

eksempel kan det settes krav om at leverandøren skal møte på oppdragsstedet innen to timer etter at kunden har tatt kontakt.¹⁹²

- (160) Enkelte kunder krever ISO-sertifisering av sine leverandører.¹⁹³ Som nevnt i avsnitt (76) er ikke ISO-sertifisering et lovpålagt krav, men kommuner har anledning til å stille krav om attester utstedt av uavhengige organer for oppfyllelse av kvalitetssikrings- og miljøledelsesstandarder i offentlige anbud.¹⁹⁴ Det er også anledning for kommunen til å stille krav til leverandørens tekniske og faglige kvalifikasjoner, inkludert krav til tekniske ressurser og erfaring.¹⁹⁵ Både offentlige og private kunder stiller i økende grad krav til sertifisering av sine leverandører.¹⁹⁶
- (161) Bedriftskunder anskaffer tømme- og spyletjenester enten ved direkteforespørsler til utvalgte leverandører eller gjennom anbudslignende konkurranser.¹⁹⁷
- (162) Private kunder etterspør gjerne kun én type tjeneste og etter behov, for eksempel når man har behov for tømming av septiktank utenom kommunens planlagte tømmeintervaller.¹⁹⁸

6 Markedsavgrensning

6.1 Innledning

- (163) Avgrensning av et relevant marked er et analytisk hjelpemiddel i konkurranseanalysen.¹⁹⁹ Formålet med å avgrense et marked både som produktmarked og som geografisk marked, er å identifisere hvilke faktiske konkurrenter som er i stand til å begrense de berørte foretakenes markedsadferd og hindre dem i å opptre uavhengig av et effektivt konkurransetrykk.²⁰⁰ Metoden for avgrensning av det relevante marked er nærmere beskrevet i Kommisjonens kunngjøring om avgrensning av det relevante marked, og i ESAs kunngjøring om avgrensning av det relevante marked.
- (164) Foretak er utsatt for tre hovedtyper av konkurransemessige begrensninger i sin handlefrihet: etterspørselssubstitusjon, tilbudssubstitusjon og potensiell konkurranse. Ved avgrensning av det relevante marked anses etterspørselssubstitusjon fra et økonomisk synspunkt å ha den mest umiddelbare og effektive disiplinerende virkning på leverandører av et gitt produkt, særlig med hensyn til prisfastsettelsen.²⁰¹

¹⁹² Bergen Vanns svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 31. mai 2024, BIRs svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 3. juni 2024.

¹⁹³ <https://norva24.no/derfor-iso-sertifisering-viktig-kvalitet-sikkerhet-norva24/>.

¹⁹⁴ Forskrift nr. 974 av 12. august 2016 om offentlige anskaffelser (anskaffelsesforskriften) § 16-7

¹⁹⁵ Anskaffelsesforskriften § 16-5.

¹⁹⁶ Norvas brev til Konkurransetilsynet 31. mai 2024, svar på spørsmål 5 og 11 og <https://norva24.no/derfor-iso-sertifisering-viktig-kvalitet-sikkerhet-norva24/>.

¹⁹⁷ Equinors svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 30. mai 2024, Boliden Oddas svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 31. mai 2024, Coveis svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 11. juni 2024, Presis Vegdrifts svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 31. mai 2024.

¹⁹⁸ Meldingen side 6, Franzefoss' svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 24. juni 2024.

¹⁹⁹ HR-2023-299-A (Nettbil) avsnitt 76.

²⁰⁰ Kommisjonens kunngjøring om avgrensning av det relevante markedet, C-2024/1645 (heretter «Kommisjonens kunngjøring»), avsnitt 6 og Kunngjøring fra ESA om avgrensning av de relevante marked (heretter «ESAs kunngjøring»). Vedtak 46/98/COL 4. mars 1998, EØS-tillegget til EFT 28/4 16.7.1998, avsnitt 2.

²⁰¹ Kommisjonens kunngjøring avsnitt 23 og ESAs kunngjøring avsnitt 13

- (165) Vurderingen av etterspørselssubstitusjon innebærer en undersøkelse av hvilke produkter forbrukeren anser som substituerbare. Ofte ser man på om partenes kunder ville skifte over til lett tilgjengelige substituerbare produkter eller til leverandører andre steder som svar på en hypotetisk liten (i størrelsesorden fem prosent til ti prosent), men varig relativ prisøkning for de produkter som undersøkes (SSNIP-testen). Substitusjon på tilbudssiden kan også tas i betraktning ved markedsavgrensningen dersom den har de samme umiddelbare og effektive virkningene som etterspørselssubstitusjon.²⁰² Potensiell konkurranse tas i betraktning på et senere stadium i konkurransevurderingen.²⁰³
- (166) Et relevant geografisk marked er et område der berørte foretak tilbyr varer eller tjenester hvor konkurransevilkårene er tilstrekkelig ensartede, og som kan holdes atskilt fra tilgrensende områder, særlig fordi konkurransevilkårene der er merkbart forskjellige.²⁰⁴ I likhet med avgrensningen av det relevante produktmarkedet, må det også ved den geografiske markedsavgrensningen tas utgangspunkt i substitusjonsmuligheter – både fra et etterspørsels- og et tilbyderperspektiv.
- (167) I Kommisjonens kunngjøring vises det til at det ikke er nødvendig å endelig konkludere med hensyn til utstrekningen eller omfanget av det relevante markedet, dersom resultatet av den konkurranserettslige vurderingen ikke vil endre seg avhengig av forskjellige plausible markedsavgrensninger. Markedsavgrensningen kan bli stående åpen både i saker hvor det oppstår konkurranseproblemer uavhengig av hvilken markedsavgrensning som legges til grunn, og i saker hvor det ikke oppstår konkurranseproblemer uavhengig av hvilken markedsavgrensning som legges til grunn.²⁰⁵

6.2 Konkurransetilsynets vurdering

6.2.1 Produktmarked

- (168) Konkurransetilsynet har lagt til grunn at partene har overlappende virksomhet innen tømme- og spyletjenester, samt innen rørfornyng og tilknyttede rørtjenester.²⁰⁶ Konkurransetilsynet legger til grunn at tømme- og spyletjenester inngår i samme produktmarked, ettersom dette er komplementære tjenester for kundene, og at det er tilbudssubstitusjon mellom tjenestene.²⁰⁷ Tømmetjenester inkluderer tømning av septiktanker, sandfang, oljeutskillere, fettutskillere og andre våte eller tørre masser. Konkurransetilsynet legger videre til grunn at tømning av farlig avfall, transport og levering av tømte masser til avfallsanlegg også omfattes av det relevante markedet, men ikke planlagt tømning av septiktanker med mobil avvanning.²⁰⁸ Spyletjenester omfatter blant annet spyling av rør, vask og/eller høytrykksspyling av kummer, brønner, tanker, kanaler og overflater, i tillegg til rehabilitering av betong. Konkurransetilsynet konkluderer videre med at tømme- og spyletjenester til, privatkunder, bedriftskunder og offentlige kunder inngår i samme produktmarked.²⁰⁹

²⁰² Kommisjonens kunngjøring avsnitt 29, 32 og 33, og ESAs kunngjøring avsnitt 17, 18 og 20.

²⁰³ Kommisjonens kunngjøring avsnitt 23 bokstav c), og ESAs kunngjøring avsnitt 13.

²⁰⁴ Kommisjonens kunngjøring, avsnitt 12 bokstav b), og ESAs kunngjøring, avsnitt 8.

²⁰⁵ Kommisjonens kunngjøring avsnitt 20.

²⁰⁶ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 172, med henvisning til Konkurransetilsynets vedtak kapittel 4.3.1 og 4.3.2.

²⁰⁷ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 213 og 219.

²⁰⁸ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 184, 200 og 190.

²⁰⁹ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 225.

- (169) Noen kunder etterspør spesialtjenester i tillegg til ordinære tømme- og spyletjenester. Dette er tjenester som krever annet utstyr enn ordinære tømme- og spyletjenester.²¹⁰ Konkurransetilsynet legger til grunn at det er begrenset etterspørselssubstitusjon mellom disse tjenestene og ordinære tømme- og spyletjenester, men at det kan være noe tilbudssubstitusjon fra aktører som tilbyr spesialtjenester, men ikke motsatt.²¹¹ På dette grunnlaget kommer Konkurransetilsynet til at det ikke kan utelukkes at det er et eget produktmarked for spesialtjenester, men tar ikke endelig stilling til spørsmålet ettersom det ikke har betydning for konklusjonen i saken.²¹²
- (170) Konkurransetilsynet vurderer ikke at rørfornying og rørtilknyttede tjenester inngår i samme marked som tømme- og spyletjenester.²¹³

6.2.2 Geografisk marked

- (171) Konkurransetilsynet har lagt til grunn at det geografiske markedet har en lokal utstrekning basert på kravet til responstid, transportkostnader og det at flere aktører har flere avdelinger.²¹⁴ Basert på en vurdering av transportavstander og geografisk kjøpsmønster, konkluderer Konkurransetilsynet med at markedet kan avgrenses til Hordaland eller snevrere.²¹⁵ I dette markedet vurderer Konkurransetilsynet at det er tilstrekkelig ensartede konkurransevilkår, der partenes tjenester fremstår som substitutter for kunder i området.
- (172) Konkurransetilsynet utelukker ikke at det relevante geografiske markedet er snevrere, men skriver i sitt vedtak avsnitt 318 at dette ikke har vært nødvendig å ta stilling til fordi det ikke har betydning for konklusjonen i saken.²¹⁶
- (173) Konkurransetilsynet utelukker heller ikke at det relevante geografiske markedet for spesialtjenester og Equinor-kontrakten kan være større enn Hordaland, men finner det heller ikke nødvendig å ta endelig stilling til dette, da det etter Konkurransetilsynets vurdering ikke er av betydning for konklusjonen i saken.²¹⁷
- (174) I Konkurransetilsynets kommentarer til klagers merknader viser Konkurransetilsynet til at vurderingen av det relevante geografiske markedet er basert på omfattende analyser, og viser i den forbindelse til sitt vedtak kapittel 5.3. Forhold som geografisk kjøpsmønster tilsier etter Konkurransetilsynets vurdering at aktører i Haugesund og på Haugalandet ikke er en del av det geografiske markedet.

---

²¹⁰ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 228.

²¹¹ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 227 og 230.

²¹² Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 235.

²¹³ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 254.

²¹⁴ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 272.

²¹⁵ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 317.

²¹⁶ Konkurransetilsynet viser i sitt vedtak avsnitt 318 til at lokal variasjon i konkurranseforholdene innenfor det geografiske området vil bli hensyntatt i konkurranseanalysen.

²¹⁷ Konkurransetilsynet viser i sitt vedtak avsnitt 319 til at variasjoner i konkurransevilkår mellom Equinor-kontrakten og andre kontrakter og ordinære tømme- og spyletjenester vil bli hensyntatt i konkurranseanalysen.

6.3 Klagernes anførsler

6.3.1 Produktmarked

- (175) Klager viser i klagen avsnitt 80 til at Norva i det vesentlige er enige i Konkurransetilsynets beskrivelse av spesialtjenester i Konkurransetilsynets vedtak.
- (176) Klager er imidlertid uenig i at spesialtjenester som leveres gjennom større kontrakter til tungindustrien kan anses å inngå i markedet for tømme- og spyletjenester. Klager viser til at denne type tjenester er tjenester som krever annen type utstyr enn ordinære tømme- og spyletjenester, og tjenestene har en helt annen karakter enn ordinære tømme- og spyletjenester. Klager viser til at utstyret som kreves for å utføre industritjenester er utstyr det ikke er behov for innen tømme- og spyletjenester, og som er svært kostbart å anskaffe.²¹⁸ Industritjenester krever en helt annen kompetanse, utstyrspark og kapasitet sammenliknet med tømme- og spyletjenester.²¹⁹
- (177) Klager viser også til at dette er tjenester som etterspørres av tungindustrien i form av aktører innen prosessindustrien, raffinerier og kraftvarmeverk, herunder for eksempel i forbindelse med metallfremstilling eller olje/gass-produksjon. Tjenestene leveres på kundens anlegg, og har som hovedformål å ivareta løpende vedlikeholds- og renholdsbehov i forbindelse med produksjonen.²²⁰
- (178) Klager anfører at spesialtjenester skiller seg vesentlig fra ordinære tømme- og spyletjenester, og denne type tjenester er derfor etter klagers oppfatning ikke substituerbare med ordinære tømme- og spyletjenester. Etter klagers vurdering må derfor disse tjenestene anses for å være del av et separat marked.²²¹ Klager viser i den forbindelse til at spesialtjenester ikke etter forbrukerens oppfatning er innbyrdes ombyttelig eller substituerbar med ordinære tømme- og spyletjenester, ut fra egenskaper, pris og bruksområde.²²²
- (179) Ettersom tilbudssubstitusjonen er begrenset, noe også Konkurransetilsynet har lagt til grunn i sitt vedtak avsnitt 227 til 230, er det ikke grunnlag for å konstatere at spesialtjenester utøver et effektivt konkurransepress mot ordinære tømme- og spyletjenester.²²³
- (180) Det er heller ikke etter klagers oppfatning tvilsomt at kontrakter av den størrelse som Equinor-kontrakten utgjør, ikke er del av markedet for tømme- og spyletjenester. Konkurransesituasjonen for denne type kontrakter skiller seg vesentlig fra konkurransesituasjonen for mindre kontrakter og ad hoc oppdrag, særlig ved [REDACTED]. Dette krever investeringer i utstyr, kompetanse, sertifiseringer og personell. For en aktør som tilbyr ordinære tømme- og spyletjenester vil det også innebære en forberedelsesfase på [REDACTED].²²⁴

²¹⁸ Klagen avsnitt 83.

²¹⁹ Klagen avsnitt 102 til 107, samt Klagers merknader til Konkurransetilsynets innstilling avsnitt 28 til 30.

²²⁰ Klagen avsnitt 82.

²²¹ Klagen avsnitt 95.

²²² Klagen avsnitt 96-97.

²²³ Klagen avsnitt 98 til 99.

²²⁴ Klagen avsnitt 132 til 134.

6.3.2 Geografisk marked

- (181) Klager anfører at Konkurransetilsynets geografiske avgrensning fremstår som tilfeldig og lite begrunnet.²²⁵ Etter klagers oppfatning er det ingen operativ logikk i at fylkesgrensen skal være bestemmende for konkurranseforholdene. Klager viser i den forbindelse særlig til at aktører på Haugalandet og omegn ikke er hensyntatt.²²⁶
- (182) Klager anfører at dersom spesialtjenester inngår i det relevante markedet, vil det geografiske markedet være langt større enn Hordaland. Etter klagers oppfatning er konkurransen om å levere spesialtjenester internasjonal, eller i det minste nasjonal i utstrekning.²²⁷

6.4 Konkurransesklagemenndas vurdering

- (183) Klager er først og fremst uenig i Konkurransetilsynets markedsavgrensning på to punkter. For det første hevder klager at såkalte spesialtjenester, eller industritjenester (heretter omtalt som spesialtjenester), ikke er en del av samme produktmarked som tømme- og spyletjenester. For det andre hevder klager at avgrensingen av det geografiske markedet til fylkesgrensene for Hordaland fremstår som tilfeldig og lite begrunnet, herunder at aktører på Haugalandet og omegn bør inngå i det geografiske markedet.
- (184) Konkurransesklagemennda bemerker at det ikke er reist innvendinger mot at det er overlapp mellom partene i foretakssammenslutningen, når det gjelder tømme- og spyletjenester, og at disse tjenestene inngår i samme produktmarked. Videre er det enighet mellom Konkurransetilsynet og klager om at rørfornyng og rørtjenester faller utenfor et produktmarked for tømme- og spyletjenester. Klagers anførsler angående produktmarkedet gjelder dermed spørsmålet om produktmarkedet også omfatter spesialtjenester.
- (185) Konkurransesklagemennda viser til at det ikke alltid er nødvendig å konkludere endelig på hva som er det relevante markedet. I hvilken grad det er nødvendig å avgrense det relevante markedet, beror på hvor viktig dette er for konkurranseanalysen. Nemnda viser i den forbindelse til at markedsavgrensningen er et analytisk hjelpemiddel i konkurranseanalysen, se punkt 6.1 ovenfor.
- (186) Konkurransesklagemennda ser at det kan stilles spørsmål ved om spesialtjenester er en del av det samme produktmarkedet som ordinære tømme- og spyletjenester, men har kommet til at det ikke er nødvendig i denne saken å ta endelig stilling til om spesialtjenester inngår i det relevante markedet. Nemnda bemerker at klager i meldingen viste til at det etter klagers oppfatning «ikke [er] grunnlag for å segmentere produktmarkedet basert på de ulike tjenestene»,²²⁸ mens det motsatte standpunkt er fremmet senere. Nemnda har nedenfor både tatt hensyn til at det relevante markedet kan omfatte spesialtjenester, og at det ikke omfatter spesialtjenester. Som det fremgår av analysen, har dette ikke betydning for utfallet av konkurranseanalysen.

²²⁵ Klagers merknader til Konkurransetilsynets innstilling avsnitt 41.

²²⁶ Klagers merknader til Konkurransetilsynets innstilling avsnitt 41 til 43.

²²⁷ Klagen punkt 4.5.2, samt Klagers merknader til Konkurransetilsynets innstilling avsnitt 35 til 36.

²²⁸ Meldingen punkt 4.1.1, avsnitt 21

- (187) Klager anfører som nevnt ovenfor, at avgrensningen av det geografiske markedet fremstår tilfeldig og lite begrunnet, og at det geografiske markedet for tømme- og spyletjenester må omfatte Haugalandet i tillegg til Hordaland.
- (188) Konkurransetilsynet har i sin markedsavgrensning vist til at produktmarkedet er lokalt. Dette er begrunnet med at avstand til kundene har betydning for både transportkostnad og transporttid.²²⁹ Konkurransetilsynet har vist til svar fra kunder, interne dokumenter, og det faktum at aktører har flere lokale avdelinger som grunnlag for at markedet er lokalt avgrenset. Konkurransklagenemnda viser her særlig til svar fra VA365 og Sørheim Miljømaskiner om at transporttid har betydning for prisen på produktet.²³⁰ Nemnda viser videre til møtereferat mellom Ragn-Sells og Konkurransetilsynet hvor det fremkommer at «[f]or kunder som er lokalisert mer enn [redacted] timer unna kan tjenesten bli kostbar som følge av reise-/transportkostnader. Dette gjør Ragn-Sells [redacted] spesielt i oppdrag for [redacted] Nemnda viser også til Norvas [redacted] hvor det blant annet fremgår at [redacted] Svar fra kunder indikerer også at beliggenhet har betydning for kostnadene med å utføre tjenesten.²³³ Til slutt peker nemnda også på at Norva i sin egen [redacted] Dette støtter også opp om at markedet har en lokal avgrensning.
- (189) Konkurransklagenemnda finner på dette grunnlaget at markedet har en lokal avgrensning, og at dette er godt begrunnet i Konkurransetilsynets vedtak.
- (190) Det neste spørsmålet som Konkurransklagenemnda har vurdert, er om den konkrete avgrensningen av markedet må inkludere aktører på Haugalandet og omegn, i tillegg til aktører i Hordaland. Som klager har påpekt, er det ikke stor forskjell på reisetid fra Haugalandet sammenlignet med reisetiden fra Norvas avdeling i Odda.
- (191) Konkurransklagenemnda viser til at Konkurransetilsynet har foretatt en undersøkelse av hvor stort det geografiske markedet er på bakgrunn av reisetid fra partenes avdelinger.²³⁵ Denne undersøkelsen viser at det geografiske markedet hvor partene i foretakssammenslutningen har overlapp, ikke kan være større enn Hordaland. Det er Konkurransklagenemndas oppfatning at denne undersøkelsen ikke er tilfeldig, men godt fundert. Konkurransetilsynet har på bakgrunn av svar fra aktører i markedet om konkurransedyktig kjøretid på 1 og 1,5 timer lagt dette til grunn for sin analyse. Det er i Konkurransetilsynets vedtak også vist til at kunder utenfor Hordaland i liten grad vurderer

²²⁹ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 259-272.

²³⁰ VA 365s svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 27. mai 2024 og Sørheim Miljømaskiners svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 4. juni 2024.

²³¹ Referat fra møte mellom Ragn-Sells og Konkurransetilsynet 28. juni 2024

²³² Dokument [redacted] side 68,70 og 79.

²³³ Eidfjord kommunes svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 4. juni 2024, Kvam herads svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 17. juni 2024, Kvinnherad kommunes svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 29. mai 2024, Fitjar kommunes svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 31. mai 2024. Nord Terminals Sløvågs svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 11. juni 2024. European Cruise Services svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 30. mai 2024.

²³⁴ Norvas brev til Konkurransetilsynet 31. mai 2024, vedlagt dokument [redacted]

²³⁵ Konkurransetilsynets vedtak punkt 5.3.2.2.2.

Vitek som en aktuell leverandør.²³⁶ Konkurransetilsynets undersøkelse av reisetid er etter nemndas oppfatning godt forankret, og nemnda er enig i at dette taler for at det geografiske markedet er Hordaland eller snevrere.

- (192) Konkurransetilsynets gjennomgang av ordreda fra Vitek viser [redacted] [redacted] er fra kunder i Hordaland.²³⁷ Konkurransetilsynets gjennomgang av ordreda fra Norvas avdeling på Straume viser også at [redacted] lokalisert i Hordaland.²³⁸ Konkurransetilsynets gjennomgang av Viteks [redacted] [redacted] Det er Konkurransklagenemndas oppfatning at disse analysene støtter at det geografiske markedet ikke kan være større enn Hordaland. Partenes overlappende virksomhet er i stor grad begrenset til Bergen og omegnskommuner. På denne bakgrunn er det nemndas oppfatning at markedet ikke kan utvides til å omfatte et større område enn Hordaland.
- (193) Konkurransklagenemnda kan på denne bakgrunn ikke se at det er grunnlag for å utvide det geografiske markedet. Konkurransetilsynets begrunnelse for avgrensningen fremstår ikke tilfeldig. Det er nemndas vurdering at den er godt begrunnet.
- (194) Som nevnt ovenfor, har Konkurransklagenemnda i konkurranseanalysen tatt høyde for det tilfellet at industritjenester ikke er en del av det relevante markedet, og det er ikke nødvendig å ta stilling til om det gjelder et større geografisk marked for disse tjenestene. For ordinære tømme- og spyletjenester konkluderer nemnda med at det geografiske markedet under alle omstendigheter ikke kan være videre enn Hordaland, og klagers anførsel tas ikke til følge.
- (195) Konkurransklagenemnda har på denne bakgrunn ikke funnet det nødvendig å foreta en endelig avgrensning av det relevante markedet i denne saken. Betydningen av de ulike markedsavgrensningene vil nemnda komme tilbake til i konkurranseanalysen i punkt 7 nedenfor.

7 Konkurransanalyse

7.1 Innledning

- (196) Det følger av konkurranseloven § 16 første ledd første punktum at det er foretakssammenslutninger som i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse som skal forbys. Foretakssammenslutninger mellom aktører i samme marked kan hindre effektiv konkurranse gjennom at det oppstår ikke-koordinerte (ensidige) og/eller koordinerte virkninger.²⁴⁰ Denne saken reiser spørsmål om ikke-koordinerte virkninger.
- (197) En foretakssammenslutning fører til at konkurransen mellom partene i foretakssammenslutningen opphører. Ikke-koordinerte virkninger kan oppstå ved at konkurransepresset mellom aktører fjernes, og dermed gi aktørene større markedsrett og ensidige insentiver til å øke prisene. Dersom partene i foretakssammenslutningen har utøvd tilstrekkelig grad av konkurransepress på hverandre, så ville det før foretakssammenslutningen vært slik at en (ensidig) prisøkning fra den ene av partene i

²³⁶ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 286.

²³⁷ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 294 og 295.

²³⁸ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 297 og 298.

²³⁹ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 292.

²⁴⁰ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 22.

foretakssammenslutningen, ville resultert i at en del av kundene ville flytte over til den andre parten.²⁴¹ Omfanget av denne kundebevegelsen vil være knyttet til hvor nære substitutter produktene er (hvor differensierte produktene er), og hvilken konkurranseform man har i markedet (priskonkurranse, kvantumskonkurranse, anbudskonkurranse, etc.).²⁴² Det kan utover de direkte priseffektene også være effekter gjennom for eksempel hvilke produkter som tilbys i markedet eller hvilken kvalitet som tilbys.

- (198) En konkurranseanalyse vil normalt ta utgangspunkt i markedsandeler og markedsstruktur, for deretter å se på sannsynligheten for at foretakssammenslutningen vil resultere i betydelig konkurranseskade, ikke hensyntatt motvirkende effekter.²⁴³ Markedsandeler kan være et godt mål på konkurranseintensitet i markeder med lite differensierte produkter, men er ikke nødvendigvis et godt mål på konkurranseintensitet i markeder med mer differensierte produkter.
- (199) Konkurranseanalysen i markeder med mer differensierte produkter vil gjerne måtte fokusere på hvor nære konkurrenter partene i foretakssammenslutningen er.²⁴⁴ For å vurdere konkurransenærheten til andre aktører, må man i prinsippet vurdere i hvor stor grad kundene velger å gå til andre alternative tilbydere når en tilbyder forsvinner fra markedet.²⁴⁵ Vurderingen kan foretas kvalitativt eller kvantitativt. Konkurranseanalysen innebærer at man må vurdere hva kundene velger, og hvilke insentiver partene i foretakssammenslutningen har til å øke priser eller redusere produktenes kvalitet ved foretakssammenslutningen.
- (200) De motvirkende effektene kan være den disiplinering som kjøpermakt kan gi i forhold til utnyttelse av markedsrett, hvorvidt andre eksisterende aktører eller nyetablering i markedet kan fungere som en tilstrekkelig disiplineringsmekanisme, og hvorvidt det kan være effektivitetsgevinster som kan kompensere for økt markedskonsentrasjon.²⁴⁶

7.2 Konkurransetilsynets vedtak

7.2.1 Innledning

- (201) Konkurransetilsynet legger i sitt vedtak til grunn at tømme- og spyletjenester er differensierte, og gjennomgår det Konkurransetilsynet anser som viktige konkurranseparametere i vedtaket punkt 7.2.1. I avsnitt 344 oppsummerer Konkurransetilsynet sine funn og viser til at forhold som pris, tilgjengelighet, spesielt som responstid, og kvalitet, i form av blant annet leveringssikkerhet, kompetanse og merkevarestyrke, er viktige konkurranseparametere i markedet for tømme- og spyletjenester.
- (202) I Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 348 viser Konkurransetilsynet til at geografisk beliggenhet er en differensieringsfaktor i tømme- og spylemarkedet som har betydning både for hvilken pris en aktør kan tilby og for tilgjengelighet i form av responstid. Konkurransetilsynet vurderer det også slik at aktører med høy kapasitet har et fortrinn både i konkurransen om større oppdrag og om ad-hoc-oppdrag, særlig der det er krav om,

²⁴¹ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 24.

²⁴² Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 28.

²⁴³ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 27.

²⁴⁴ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 28.

²⁴⁵ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 29.

²⁴⁶ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 12.

eller nødvendig med rask responstid, både ved akutt behov og der oppdraget må skje innen relativt kort tid, uten at behovet er akutt. Kapasitet gir videre, etter Konkurransetilsynets vurdering, muligheter for å styrke merkevare og renommé og kan også gi stordriftsfordeler som igjen kan gi en aktør fordeler også i konkurransen om oppdrag der responstid er mindre viktig.²⁴⁷

- (203) Konkurransetilsynet er videre av den oppfatning at bredde i tjenestetilbud også må vektlegges som en differensieringsfaktor ettersom aktører med et bredt tjenestetilbud innen tømme- og spyletjenester, har en konkurransefordel siden de har redusert behov for bruk av underleverandører, i tillegg til at noen kunder etterspør flere rør- og avløpstjenester samlet. Aktører som er vertikalt integrert med eget avfallsanlegg, kan også, etter Konkurransetilsynets vurdering, ha en konkurransefordel da disse vil kunne ha lavere variable kostnader knyttet til å levere tømme- og spyletjenester enn aktører som må levere avfallet til tredjeparter og betale et påslag. I tillegg kan avfallet som leveres inn til anleggene i noen tilfeller videreselges.

7.2.2 Horisontale ikke-koordinerte virkninger i markedet for tømme- og spyletjenester

7.2.2.1 Markedsstruktur

- (204) Det er Konkurransetilsynets vurdering at omsetning og markedsandeler i tømme- og spylemarkedet i Hordaland viser at partene vil få en sterk posisjon i markedet etter foretakssammenslutningen, og at foretakssammenslutningen vil føre til en sterk økning i markedskonsentrasjon. Konkurransetilsynet viser til at markedsandelene partene oppnår, tilsier at det foreligger en presumsjon for at foretakssammenslutningen fører til en dominerende stilling.²⁴⁸ Konkurransetilsynet viser i forlengelsen av dette til at partene etter fusjonen vil ha en vesentlig høyere markedsandel enn den nest største aktøren i markedet, og at dette gjelder uavhengig av hvorvidt Equinor-kontrakten og spesialtjenester inngår i markedet eller ikke.

7.2.2.2 Konkurransenærhet mellom partene

- (205) Ettersom markedsandeler, konsentrasjonsgrad og endring i konsentrasjonen ikke alene vil gi et fullt bilde av konkurransesituasjonen, vurderer Konkurransetilsynet videre i sitt vedtak konkurransenærhet mellom partene.²⁴⁹
- (206) Konkurransetilsynet innleder sin vurdering av konkurransenærhet med å vise til at partene ikke trenger å være hverandres næreste konkurrenter for at foretakssammenslutningen i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse.²⁵⁰ For å vurdere hvor sterkt konkurransepress partene utøver på hverandre, herunder hvor nære substitutter partenes produkter er, har Konkurransetilsynet i sitt vedtak tatt utgangspunkt i en vurdering av konkurranseparameterne gjennomgått i vedtaket punkt 7.2.1, samt de differensieringsfaktorene Konkurransetilsynet har gjennomgått i vedtaket punkt 7.2.2. Videre har Konkurransetilsynet vurdert partenes rangering i anbudskonkurranser, hvordan partene selv vurderer konkurransepresset fra hverandre i interne dokumenter, og i hvilken grad partene er ansett for å være nære alternativer for kundene i markedet.²⁵¹

²⁴⁷ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 366.

²⁴⁸ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 405.

²⁴⁹ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 406 og punkt 7.3.2

²⁵⁰ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 408.

²⁵¹ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 409.

- (207) Konkurransetilsynet konkluderer i sitt vedtak punkt 7.3.2.6 med at Norva og Vitek er de to største tilbyderne av tømme- og spyletjenester i Hordaland og at de har overlappende geografisk nedslagsfelt. Videre legger Konkurransetilsynet til grunn at partene har tilstrekkelig kapasitet til å konkurrere effektivt om store og små oppdrag på tvers av ulike kundesegmenter. Konkurransetilsynet har funnet at Norva og Vitek er spesialiserte innen tjenester til rør- og avløpssystemer og leverer et bredt tjenestetilbud. Norva sin eventuelle konkurransefordel ved å være vertikalt integrert med eget avfallsanlegg, reduseres etter Konkurransetilsynets vurdering, av at det er betydelig lengre reiseavstand til anlegget fra store deler av det geografiske markedet.²⁵²
- (208) Videre viser Konkurransetilsynet til at Norva og Vitek har blitt ansett som nære alternativer for kundene i markedet, og at partenes interne dokumenter, tolket i lys av deres formål og vurdert i sin kontekst, viser at partene anser hverandre som nære konkurrenter.²⁵³
- (209) Konkurransetilsynet har sett hen til at konkurransesituasjonen kan være noe ulik for ulike kunder i markedet. Konkurransetilsynet legger til grunn at partene er nære konkurrenter særlig i Bergensområdet, men mindre nære konkurrenter for kunder lokalisert i Odda og på Stord. Videre legger Konkurransetilsynet til grunn at partene er mindre nære konkurrenter for Equinor-kontrakten og for kunder som etterspør spesialtjenester der kun én av partene eier utstyret i dag, enn for øvrige tømme- og spyletjenester.²⁵⁴
- (210) Konkurransetilsynet har på denne bakgrunn kommet til at partene er nære konkurrenter i markedet for tømme- og spyletjenester i Hordaland, og at de utøver et betydelig konkurransepress overfor hverandre. Etter foretakssammenslutningen vil dette konkurransepresset falle bort og isolert sett gi partene insentiver til å øke prisene og/eller redusere kvaliteten i markedet.²⁵⁵

7.2.2.3 Konkurransenærhet mellom partene og andre aktører

- (211) På tilsvarende måte som Konkurransetilsynet har vurdert nærhet mellom partene, har Konkurransetilsynet i sitt vedtak punkt 7.3.3 vurdert konkurransenærhet mellom partene og øvrige konkurrenter i markedet for tømme- og spyletjenester.²⁵⁶ I avsnitt 620 konkluderer Konkurransetilsynet med at Franzefoss, Ragn-Sells og JTR Gruppen er noe mindre nære konkurrenter av partene, og at de i noen grad utøver et konkurransepress overfor partene. Konkurransetilsynet har videre kommet til at andre aktører ikke er nære konkurrenter av partene, og at de ikke utøver et effektivt konkurransepress overfor partene.

²⁵² Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 526.

²⁵³ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 527.

²⁵⁴ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 528.

²⁵⁵ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 529.

²⁵⁶ Konkurransetilsynet har under punkt 7.3.3.1 i sitt vedtak vurdert nærhet til Franzefoss, i punkt 7.3.3.2 nærhet til Ragn-Sells, i punkt 7.3.3.3 nærhet til JTR Gruppen, i punkt 7.3.3.4 nærhet til Sørheim Miljømaskiner, i punkt 7.3.3.5 nærhet til Norsk Gjenvinning/Returölje og i punkt 7.3.3.6 nærhet til øvrige konkurrenter; SAR, VA365, Altiva, Bergen Bydrift, KTV Group, Niro, Mesta, Oljeservice og SLB.

7.2.3 Konkurrentenes respons på prisøkninger

- (112) Konkurransetilsynet har i sitt vedtak lagt til grunn at det må forventes at dersom partene som følge av foretakssammenslutningen, utøver markedsrett ved å heve prisene, vil øvrige aktører også ha insentiver til å øke sine priser i markedet.²⁵⁷
- (113) Videre legger Konkurransetilsynet til grunn at partenes konkurrenter etter foretakssammenslutningen ofte vil oppleve å møte færre konkurrenter i anbudslignende konkurranser. I likhet med partene vil konkurrentene også oppleve at sannsynligheten for å vinne konkurransene vil øke som følge av den reduserte konkurransen i markedet. Dermed vil også konkurrentenes insentiver til å prise aggressivt i fremtidige anbudskonkurranser reduseres.²⁵⁸

7.2.4 Etablering og ekspansjon

- (114) I Konkurransetilsynets vedtak punkt 7.3.5 vurderer Konkurransetilsynet om tilstrekkelig konkurransepress fra aktører som ikke er etablert i det relevante markedet, kan begrense partenes insentiver og muligheter til å utøve markedsrett. I punkt 7.3.5.2 vurderes det om etablering av nye aktører er sannsynlig, effektiv og tidsnær. Hvorvidt etablering av aktører som er aktive i tilgrensede produktmarkeder og aktører i andre geografiske områder er sannsynlig, effektiv og tidsnær, vurderes i punkt 7.3.5.3 og 7.3.5.4. Om ekspansjon fra eksisterende aktører er sannsynlig, effektiv og tidsnær, vurderes i punkt 7.3.5.5.
- (115) I punkt 7.3.5.6 konkluderer Konkurransetilsynet med at etableringshindringene i markedet for tømme- og spyletjenester er høye for nye aktører. For aktører som er aktive i tilgrensede produktmarked, aktører som er til stede i andre regioner, samt for ekspansjon fra eksisterende aktører, vurderer Konkurransetilsynet at etableringsbarrierene vil kunne være noe lavere. Det er likevel Konkurransetilsynets vurdering at slik etablering og ekspansjon ikke vil være sannsynlig, tidsnær og effektiv, og dermed ikke i stand til å utøve et tilstrekkelig konkurransepress på partene etter foretakssammenslutningen. Videre er det Konkurransetilsynets vurdering at etableringshindringene vil være vesentlig høyere for etablering av store og mer effektive aktører, sammenlignet med små aktører.
- (116) Konkurransetilsynet legger derfor til grunn at etablering av nye aktører, etablering fra aktører i tilgrensede produktmarked eller som er til stede i andre regioner, samt ekspansjon fra eksisterende aktører, ikke er tilstrekkelig sannsynlig, tidsnær og effektiv.²⁵⁹

7.2.5 Kjøpermakt

- (117) I Konkurransetilsynets vedtak punkt 7.3.6 vurderer Konkurransetilsynet hvorvidt kundenes kjøpermakt vil hindre partene i å utøve markedsrett. Konkurransetilsynet konkluderer med at større kunder i tømme- og spylemarkedet i Hordaland har noe kjøpermakt før foretakssammenslutningen gjennom at de kan bytte leverandør. Konkurransetilsynet vektlegger i denne vurderingen at kundene etter foretakssammenslutningen vil miste en av de to mest konkurransedyktige tilbyderne i det berørte markedet. Dette vil etter Konkurransetilsynets vurdering redusere kundenes muligheter til å sette alternative leverandører av tømme- og spyletjenester opp mot

²⁵⁷ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 628 og 632.

²⁵⁸ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 625-626.

²⁵⁹ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 695.

hverandre, og begrense kjøpermakten. Videre legger Konkurransetilsynet til grunn at kundenes mulighet til å foreta en vertikal integrasjon eller få nye aktører til å etablere seg, ikke er tilstrekkelig til å motvirke de negative konsekvensene av foretakssammenslutningen.²⁶⁰

7.2.6 Effektivitetsgevinster

- (218) Konkurransetilsynet legger til grunn at partene ikke har dokumentert og sannsynliggjort effektivitetsgevinster som oppveier foretakssammenslutningens konkurransebegrensende virkninger.²⁶¹

7.3 Klagers anførsler

- (219) Klager anfører at uavhengig av den nærmere markedsavgrensningen er markedet svært konkurranseutsatt. Klager viser i den forbindelse til at det innen tømme- og spyletjenester i Hordaland, er minst 14 øvrige aktører som utøver et disiplinerende konkurransepress på partene, hvorav tre aktører må anses å utøve et betydelig konkurransepress. Klager mener videre at tjenestene som leveres innen tømme- og spyletjenester i liten grad er differensierte, uavhengig av hvilke konkurranseparametere som legges til grunn.²⁶²
- (220) Klager anfører videre at konkurransepresset i markedet for tømme- og spyletjenester er sterkt, og mener at dette forsterkes av at størstedelen av oppdragene [REDACTED] er ad hoc-oppdrag, som medfører konkurranse om svært mange enkeltstående oppdrag. Som følge av konkurransesituasjonen, herunder både det samlede konkurransepresset og konkurransepresset fra enkelte konkurrenter, er det etter klagers vurdering ikke sannsynlig at foretakssammenslutningen vil gi partene insentiv til å øke prisene eller redusere kvaliteten.²⁶³
- (221) Klager er uenig i Konkurransetilsynets vurdering av at partene er hverandres næreste konkurrenter, og nærmere enn aktørene Konkurransetilsynet har kategorisert som «noe mindre nær».²⁶⁴ Klager anfører at vertikal integrering tilsier at partene er mindre nære konkurrenter.²⁶⁵ Klager anfører videre at partene ikke særskilt er fremhevet i hverandres interne dokumenter, men at partene i sine sentrale interne dokumenter, i form av konkurrensanalyser, vurderer den andre parten på lik linje med andre aktører i markedet. Klager viser til at konkurrentvurderingene som er gjort, tilsier at partene anser at det er flere sterke konkurrenter til stede i markedet.²⁶⁶
- (222) Klager anfører videre at majoriteten av kundene ikke uttrykker bekymring, og at de aktørene som Konkurransetilsynet har vist til som uttrykker bekymring, utgjør et klart mindretall av de forespurte foretakene.²⁶⁷ Klager vurderer også svar fra kundene dit hen at det kun er et fåtall som utelukkende oppgir partene som aktuelle leverandører, og de

²⁶⁰ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 716.

²⁶¹ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 737.

²⁶² Klagen avsnitt 347.

²⁶³ Klagen avsnitt 348.

²⁶⁴ Klagen punkt 6.3.

²⁶⁵ Klagen punkt 6.3.1.

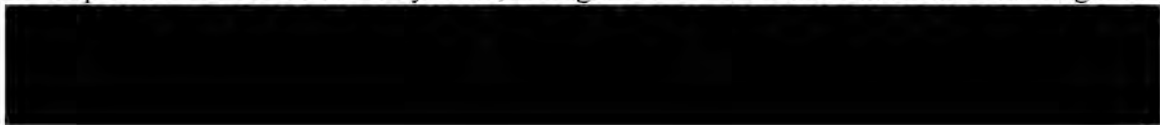
²⁶⁶ Klagen punkt 6.3.2.

²⁶⁷ Klagen punkt 6.3.3.

fleste kundene nevner flere av partenes sterkeste konkurrenter som aktuelle leverandører av tømme- og spyletjenester.²⁶⁸

- (223) Klager har videre i klagen vist til at offentlige anbud står for en svært liten del av markedet, og at konkurransesituasjonen ikke er representativ for markedet for øvrig.²⁶⁹ Klager viser til at det uansett i tre av de fire siste anbudskonkurransene i det relevante geografiske området, har vært flere aktører enn partene som har deltatt. Som eksempel trekker klager frem at i konkurransen for ledningsrengjøring for Bergen Vann i 2023, hvor partene var de eneste tilbyderne, fremgår det av et internt dokument hos klager at

- (224) Klager mener videre at det beviselig er feil når Konkurransetilsynet i sitt vedtak avsnitt 459 hevder at de offentlige kontraktene samsvarer med markedsandelene i de øvrige deler av markedet.
- (225) Klager mener videre at Konkurransetilsynet har overvurdert kapasiteten til partene, og at betydningen av kapasitet ikke er sannsynliggjort.²⁷¹ Tvert imot er den klare majoriteten av oppdragene av begrenset omfang, hvilket etter klagers syn tilsier at også aktører med liten kapasitet kan delta i samme utstrekning som aktører med stor kapasitet, og oppnå full kapasitetsutnyttelse.²⁷²
- (226) Klager anfører videre at Vitek utøver et svært begrenset konkurransepress på Norvas avdeling på Stord og i Odda. Motsetningsvis mener klager at Norvas avdelinger på Stord og i Odda utøver et begrenset konkurransepress på Vitek og andre aktører lokalisert sentralt i Bergensområdet.²⁷³
- (227) Etter klagers vurdering er det samlede konkurransepresset betydelig, og vil disiplinere partene. Klager viser til at Franzefoss,²⁷⁴ Ragn-Sells²⁷⁵ og Serwent (JTR Gruppen + TT-Teknikk)²⁷⁶ må anses for å utøve et betydelig konkurransepress på partene, og også vil gjøre det etter foretakssammenslutningen. Klager mener også at det betydelige antall mindre aktører utenom disse tre aktørene, utøver konkurransepress på partene innen tømme- og spyletjenester i Hordaland.²⁷⁷
- (228) Klager er også uenig i at etablerings- og ekspansjonshindringene er høye. Klager mener tvert imot at disse er lave, blant annet hensyntatt tilgang på materiell, personell og erfaring med faktiske etableringer innen tømme- og spyletjenester i og utenfor Hordaland.²⁷⁸

²⁶⁸ Klagen avsnitt 223.

²⁶⁹ Klagen punkt 6.3.4.

²⁷⁰ Klagen avsnitt 226.

²⁷¹ Klagen punkt 6.3.5.

²⁷² Klagen avsnitt 233.

²⁷³ Klagen punkt 6.3.6.

²⁷⁴ Klagen punkt 6.4.3.1.

²⁷⁵ Klagen punkt 6.4.3.2.

²⁷⁶ Klagen punkt 6.4.3.3.

²⁷⁷ Klagen punkt 6.4.3.4.

²⁷⁸ Klagen punkt 6.5.

7.4 Konkurransklagenemndas vurdering

7.4.1 Innledning

- (229) Et viktig spørsmål i konkurranseanalysen er i hvilken grad produktene som tilbys i det relevante markedet er differensierte. Konkurransetilsynet har i sitt vedtak lagt til grunn at produktene i det relevante markedet er differensierte.²⁷⁹ Klager hevder at tjenestene som tilbys i det relevante markedet ikke er differensierte, og at konkurranseanalysen ikke kan gjennomføres ved en nærhetsanalyse.²⁸⁰ Klager hevder videre at ettersom produktene ikke er differensierte, vil øvrige aktører utøve et sterkt konkurransepress på de fusjonerende partene.²⁸¹
- (230) Konkurransklagenemnda bemerker at produkter i ulike markeder kan ha ulik grad av differensiering. Det er en skala fra perfekte substitutter (homogene produkter) til en høy grad av differensierte produkter.
- (231) Konkurransklagenemnda viser til at i hvilken grad produktene er differensierte, kan ha betydning for relevansen og vekten av ulike momenter i konkurranseanalysen.²⁸² Særlig gjelder dette momenter som markedskonsentrasjon, partenes markedsandeler og graden av konkurransenærhet mellom partene i foretakssammenslutningen og mellom disse og deres konkurrenter.
- (232) Konkurransklagenemnda har i denne saken vurdert virkningene av foretakssammenslutningen både under forutsetning av at det er en viss grad av produktdifferensiering (punkt 7.4.2), og under forutsetning av at det er en lav grad av produktdifferensiering (punkt 7.4.3). Som det fremgår av analysene, vil foretakssammenslutningen i begge tilfeller i betydelig grad hindre effektiv konkurranse.

7.4.2 Foretakssammenslutningens virkninger under forutsetning av differensierte produkter

7.4.2.1 Markedskonsentrasjon

- (233) Markedsandeler og konsentrasjonsgrad gir nyttige indikasjoner om konkurranseforholdene i markedet og hvordan disse kan endres som en følge av foretakssammenslutningen.²⁸³ Jo høyere markedsandeler et foretak har, desto mer sannsynlig er det at foretaket har markedsrett.²⁸⁴ Videre kan også foretakenes markedsandeler si noe om graden av konkurranseskade en foretakssammenslutning eventuelt kan ha. Det følger av Kommisjonens horisontale retningslinjer at selv om markedsandeler bare gir en første indikasjon på markedsrett, er det normalt viktige momenter i vurderingen av virkningene av en foretakssammenslutning.²⁸⁵
- (234) Det følger av rettspraksis fra EU at markedsandeler på 50 prosent eller mer, fører til en presumsjon for en dominerende stilling.²⁸⁶ En foretakssammenslutning som skaper en dominerende stilling er i Kommisjonens retningslinjer vist til som ett av tilfellene hvor

²⁷⁹ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 344 og 388.

²⁸⁰ Klagen avsnitt 320.

²⁸¹ Klagen avsnitt 320.

²⁸² Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 27 og 28.

²⁸³ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 14 og 16.

²⁸⁴ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 27.

²⁸⁵ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 27.

²⁸⁶ Sak T-221/95 avsnitt 134, sak T-102/96, Gencor, avsnitt 205 med henvisning til sak C-62/86, Akzo, avsnitt 60, hvor EU-domstolen la til grunn at markedsandeler over 50 prosent utgjør bevis for en dominerende stilling, foruten hvor det foreligger eksepsjonelle omstendigheter.

foretakssammenslutningen fører til ikke-koordinerte virkninger som utgjør en betydelig begrensning av konkurransen.²⁸⁷

- (235) For å måle konsentrasjonsgrad benytter man ofte Herfindahl-Hirschman-indeksen («HHI»). HHI beregnes som summen av kvadratene på alle virksomhetenes individuelle markedsandeler. Ifølge Kommisjonens horisontale retningslinjer er det usannsynlig at det vil oppstå horisontale konkurranseproblemer i et marked hvor HHI etter foretakssammenslutningen er under 1000. Det samme gjelder ved HHI mellom 1000 og 2000 og endring i HHI på eller under 250, eller HHI etter foretakssammenslutningen på over 2000 og en endring i HHI under 150, med mindre det foreligger særlige forhold.²⁸⁸
- (236) Klager har anført at det er usikkerhet knyttet til Konkurransetilsynets beregninger av markedsstørrelser og markedsandeler. Ifølge klager medfører dette at Konkurransetilsynet har feil bilde av markedet og at Konkurransetilsynet har overvurdert klagers markedsandeler. Konkurransetilsynet har på sin side uttrykt at klagers markedsandeler kan være undervurderte.
- (237) Konkurransesklagenemnda vil i det følgende gi en kort oversikt over de ulike markedsavgrensningene som har inngått i saken, samt partenes markedsandeler, HHI og endring i HHI som følger av disse markedsavgrensningene. Nemnda vil her fokusere på omsetningstallene fra 2023, da disse er mest tidsnære og dermed fremstår mest relevante. Nemndas vurdering ville uansett ha vært den samme dersom omsetningstallene for 2022 også ble hensyntatt. Det er ingen opplysninger i saken som tilsier at forholdene er vesentlig annerledes for året 2024.
- (238) I sitt vedtak presenterer Konkurransetilsynet markedsandeler og markedskonsentrasjon ut fra to ulike markedsavgrensninger.²⁸⁹ Den første (Tabell 4) ser på hele markedet for tømme- og spyletjenester i Hordaland. I dette markedet har partene en samlet markedsandel på [redacted] prosent. Videre betyr denne markedsavgrensningen at HHI etter foretakssammenslutningen vil være [redacted] og at foretakssammenslutningen vil gi en økning i HHI på [redacted]. I den andre markedsavgrensningen (Tabell 5), tar Konkurransetilsynet utgangspunkt i Tabell 4, men trekker fra klagers omsetning knyttet til spesialtjenester og Equinor-kontrakten på Mongstad. Denne avgrensningen gir partene en samlet markedsandel på [redacted] prosent, og betyr videre at HHI etter foretakssammenslutningen vil være [redacted] samt at foretakssammenslutningen vil gi en økning i HHI på [redacted].
- (239) I klagers merknader til Konkurransetilsynets innstilling, presenterer klager en alternativ markedsavgrensning. Denne avgrensningen tar også utgangspunkt i Tabell 4 i Konkurransetilsynets vedtak, men tar ut klagers fulle omsetning til de [redacted]. Gitt denne avgrensningen, har partene en samlet markedsandel på [redacted] prosent. Videre betyr denne

²⁸⁷ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 25.

²⁸⁸ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 19 og 20.

²⁸⁹ Fotnote 414 i Konkurransetilsynets vedtak inneholder også en tredje markedsavgrensning. Denne markedsavgrensningen har imidlertid ikke vært omtalt senere i saken, og er også svært lik den avgrensningen som Konkurransetilsynet presenterer i sine kommentarer til klagers merknader (Tabell 1). Konkurransesklagenemnda vil ikke vektlegge markedsavgrensningen i fotnote 414 i Konkurransetilsynets vedtak i sin vurdering.

avgrensningen at HHI etter foretakssammenslutningen vil være [redacted] og at foretakssammenslutningen vil gi en økning i HHI på [redacted]

- (240) I Konkurransetilsynets kommentarer til klagers merknader, presenterer Konkurransetilsynet ytterligere én markedsavgrensning (Tabell 1). Denne avgrensningen ser på et segment av tømme- og spyletjenester utenom industrirengjøring og tankvask. Konkurransetilsynet tar her igjen utgangspunkt i Tabell 4 i Konkurransetilsynets vedtak, men trekker så fra klagers omsetning til de [redacted] som har det meste av sin omsetning knyttet til tankvask. Gitt denne avgrensningen, har partene en samlet markedsandel på [redacted] prosent. HHI etter foretakssammenslutningen vil være [redacted] og foretakssammenslutningen vil gi en økning i HHI på [redacted]

- (241) Konkurransetilsynets nemnda viser til at uavhengig av hvilken av disse markedsavgrensningene man legger til grunn, vil partene få høye markedsandeler.

[redacted] Beregningene av HHI-verdier viser også at markedet etter foretakssammenslutningen vil få en høy grad av konsentrasjon og at foretakssammenslutningen vil føre til en stor økning i konsentrasjon. Isolert sett tilsier dette at foretakssammenslutningen i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse. Nemnda viser til at betydningen av markedsandeler og markeds konsentrasjon i konkurranseanalysen avhenger av graden av produkt differensiering. I markeder med høyere grad av produkt differensiering må man i tillegg vurdere konkurransenærheten mellom konkurrentene. Dette vil nemnda vurdere i fortsettelsen.

7.4.2.2 Konkurransenærhet

7.4.2.2.1 Innledning

- (242) Konkurransetilsynets nemnda viser til Kommisjonens horisontale retningslinjer om at markeds konsentrasjon og markedsandeler ikke i seg selv er avgjørende for konkurranseanalysen i markeder med differensierte produkter, og at konkurransenærheten og det konkurransepresset partene i foretakssammenslutningen utøver på hverandre er viktigere.²⁹⁰ Videre vil det være av betydning hvorvidt det finnes andre markedsaktører med vilje og evne til å motvirke eventuell konkurranseskade etter foretakssammenslutningen.
- (243) Ifølge Kommisjonens horisontale retningslinjer vil det være mindre sannsynlig at en foretakssammenslutning vil begrense konkurransen dersom det finnes andre aktører i markedet som er nære konkurrenter til partene i foretakssammenslutningen.²⁹¹ Det er derfor relevant å undersøke i hvilken grad konkurransepresset fra andre aktører i markedet vil kunne oppveie for bortfallet av konkurransepress mellom partene.
- (244) I dette punktet vurderer derfor Konkurransetilsynets nemnda konkurransenærheten mellom Norva og Vitek, samt deres konkurrenter. Denne vurderingen vil bli foretatt på bakgrunn av skriftlige og muntlige opplysninger fra partene i foretakssammenslutningen, herunder interne dokumenter, samt opplysninger fra kunder og konkurrenter. En analyse av aktørenes markeds plassering langs viktige konkurranseparametere vil gi informasjon om

²⁹⁰ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 28.

²⁹¹ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 28.

graden av konkurransenærhet mellom partene i foretakssammenslutningen, samt graden av konkurransepress på partene fra andre aktører i det relevante markedet.

- (245) Dersom produktene til partene er nære substitutter, øker det omfanget av ikke-koordinerte virkninger. Partene i en foretakssammenslutning behøver imidlertid ikke å være hverandres næreste konkurrenter, for at foretakssammenslutningen i betydelig grad kan hindre effektiv konkurranse.²⁹²
- (246) Basert på informasjonsinnhenting, har Konkurransetilsynet i sitt vedtak punkt 7.2.1 identifisert de viktigste konkurranseparameterne i tømme- og spylemarkedet i Hordaland. Etter Konkurransklagenemndas vurdering har Konkurransetilsynet foretatt en bred informasjonsinnhenting for å kartlegge konkurranseparameterne, og nemndas vurdering er at Konkurransetilsynet riktig har lagt til grunn at pris, tilgjengelighet, herunder responstid, og kvalitet, i form av blant annet leveringssikkerhet, kompetanse og merkevarestyrke, er viktige konkurranseparametere i dette markedet, og at geografisk beliggenhet, kapasitet, bredde i tjenestetilbudet og vertikal integrasjon i så måte er relevant for å vurdere konkurransenærhet.²⁹³ Disse konkurranseparameterne er viktige for kundene på tvers av ulike kunde grupper.

7.4.2.2.2 Konkurransenærhet mellom Norva og Vitek

7.4.2.2.2.1 Innledning

- (247) Det samlede bevisbildet viser at Norva og Vitek er nære konkurrenter i markedet for tømme- og spyletjenester i Hordaland. Dette synes heller ikke klager å være uenig i. Klager mener imidlertid at Konkurransetilsynet feilaktig legger til grunn at partene er hverandres næreste konkurrenter i dette markedet. Klager viser til et stort antall øvrige aktører, som etter klagers oppfatning utøver et betydelig konkurransepress.
- (248) Spørsmålet i nærhetsanalysen er derfor om partene står i en særstilling som medfører at konkurransepresset de utøver på hverandre, skiller seg fra konkurransepresset som utøves av de øvrige aktørene i markedet. I forlengelsen av dette blir det et spørsmål om i hvilken grad konkurransepresset fra andre aktører vil kunne oppveie for bortfallet av konkurransepress mellom partene.

7.4.2.2.2.2 Bredde i tjenestetilbudet og spesialisering

- (249) Konkurransklagenemnda er enig med Konkurransetilsynet i at aktører som er spesialiserte innen tømme- og spyletjenester og som tilbyr et bredt spekter av tømme- og spyletjenester har en konkurransefordel i tømme- og spylemarkedet. Nemnda slutter seg i den forbindelse til Konkurransetilsynets bevisvurderinger i Konkurransetilsynets vedtak punkt 7.2.2.3. Nemnda viser da særlig til at Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting viser at flere av kundene har behov for et bredt tjenestetilbud og at flere kunder etterspør tømme- og spyletjenester samlet. Nemnda er også enig i at salg av én tjeneste vil kunne generere salg av andre tjenester fra samme leverandør.

²⁹² Se sak C-376/20 P, CK Telecoms, avsnitt 191-193. Her avviser EU-domstolen et krav om at partene i foretakssammenslutningen må være spesielt nære konkurrenter. Da kan det i alle fall ikke være et krav om at partene er hverandres nærmeste konkurrenter. Se også Konkurransklagenemndas vedtak 16. mars 2022 (DNB-Sbanken) avsnitt 154 med videre henvisninger.

²⁹³ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 344 og Konkurransetilsynets innstilling, avsnitt 87.

- (250) Både Norva og Vitek er spesialisert innen tjenester til rør- og avløpssystemer, og tilbyr begge et bredt spekter av tømme- og spyletjenester, inkludert tømming av farlig avfall. I tillegg er partene blant de største aktørene som tilbyr rørinspeksjon og rørfornyning i Hordaland. Til tross for at Norva og Vitek har noe ulike fokusområder vurderer Konkurransklagenemnda opplysningene i saken slik at partene har et relativt likt tjenestetilbud. At klager selv anser Vitek for å tilby like tjenester, fremgår også tydelig av dokument fremlagt for styret i Norvagrupperen 14. april 2024 i forbindelse med oppkjøpet av Vitek. I dokumentet omtales Vitek som en [redacted] Under strategisk rasjonale for oppkjøpet av Vitek uttrykkes det at Vitek er en [redacted]

- (251) At Norva og Vitek skiller seg ut fra de andre aktørene i markedet når det gjelder spesialisering og bredde i tjenestetilbudet, fremgår etter Konkurransklagenemndas vurdering av ulike uttalelser fra kunder i markedet. BIR uttaler eksempelvis i forbindelse med spørsmål om forrige anbudskonkurranse de utlyste, at nummer tre og fire i den konkurransen, hvor Vitek og Norva ble rangert som nummer en og to, hovedsakelig driver med avfallsinnsamling og avfallshåndtering, og ikke sug og spyl, og mener at dette kan ha hatt betydning for at disse aktørene ikke var konkurransedyktige på pris.²⁹⁴ Nemnda kan ikke se grunnlag for at denne uttalelsen er begrenset til deler av kundegruppen (for eksempel det offentlige) og mener at uttalelsen er illustrerende på tvers av kundegrupper i dette markedet.

- (252) Konkurransklagenemnda legger etter dette til grunn at Norva og Vitek begge tilbyr et bredt spekter av tjenester innenfor tømme- og spyletjenester, og at begge aktørene er spesialiserte på tømme- og spyletjenester. Dette trekker klart i retning av at de er nære konkurrenter.

7.4.2.2.3 Kundegrupper, geografisk beliggenhet og vertikal integrasjon

- (253) Både Norva og Vitek leverer videre tjenester til en bred kundegruppe, og det er oppgitt at om lag [redacted] prosent av omsetningen til Norvagrupperen kommer fra kommuner, om lag [redacted] prosent fra bedrifter og om lag [redacted] prosent fra privatpersoner. I 2023 fordelte Vitek sin omsetning seg på om lag [redacted] prosent til bedrifter, om lag [redacted] prosent til privatkunder og om lag [redacted] prosent til offentlige kunder. Konkurransklagenemnda legger etter dette til grunn at partene også retter seg mot relativt like kundesegmenter. Dette trekker isolert sett i retning av at de er nære konkurrenter. Se nemndas vurdering i punkt 7.4.2.2.5 nedenfor om forholdet mellom offentlige og private kunder.
- (254) Konkurransklagenemnda er også enig i Konkurransetilsynets vurderinger hva gjelder at geografisk beliggenhet har betydning for aktørenes konkurransekraft når det kommer til pris og tilgjengelighet i form av responstid, og at Norva og Vitek er nære konkurrenter for kunder særlig i Bergensområdet, men mindre nære konkurrenter for kunder lokalisert i Odda og på Stord. Nemnda kan ikke se at Konkurransetilsynet har gitt uttrykk for at beliggenhet er et sterkere argument for konkurransenærhet mellom partene, enn mellom partene og andre aktører i markedet, og finner derfor ikke grunn til å gå nærmere inn på klagers anførsler knyttet til dette.

²⁹⁴ BIRs svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 3. juni 2024.

- (255) Klager har fremhevet at flere av de sterkeste konkurrentene til partene er vertikalt integrert med egne avfallsanlegg/deponier i Bergensområdet. Klager anfører at Viteks manglende integrasjon og Norvas integrasjon med et anlegg som ligger langt unna Bergen, tilsier at partene er mindre nære konkurrenter sammenliknet med Franzefoss, Ragn-Sells og Norsk Gjenvinning.²⁹⁵ Konkurransklagenemnda vurderer dette som et mindre viktig moment i den helhetsvurdering som må foretas ved vurderingen av konkurransenærhet i markedet. Dette følger av at det fra kundenes ståsted spiller liten rolle om aktørene har et eget avfallsanlegg, så lenge tjenesten innebærer at avfallet fraktes bort slik tjenestetilbyder er forpliktet til.

7.4.2.2.4 Kapasitet

- (256) En særlig viktig faktor som er fremhevet i Konkurransetilsynets vedtak, er kapasitet. Konkurransetilsynet har vurdert kapasitet som viktig både for en aktørs responstid og leveringssikkerhet, og for muligheten til å bygge merkevare.
- (257) Klager synes ikke å være uenig i at aktører med høy kapasitet vil være mer konkurransedyktige i konkurranser om større oppdrag, herunder kontrakter som kommunale rammeavtaler eller større kontrakter med bedrifter. Dette fordi større oppdrag typisk krever mer utstyr og nødvendig bemanning, og fordi slike kunder som regel også stiller krav til responstid, hvilket binder opp utstyr og personell som må kunne være tilgjengelig innen kort tid.
- (258) Konkurransklagenemndas gjennomgang av sakens opplysninger og dokumentasjon, viser at Norva og Vitek har [redacted] kapasitet enn de øvrige aktørene i markedet. Dette selv om klager blir hørt med at Konkurransetilsynet har overvurdert partenes kapasitet ved at Konkurransetilsynet har inkludert utstyr som benyttes til tjenester som må anses å falle utenfor det relevante markedet.
- (259) Konkurransklagenemnda har tatt i betraktning at høy kapasitet ikke nødvendigvis betyr det samme som ledig kapasitet, og at kapasitet ikke bare kan vurderes ut fra antall biler, ettersom en aktør kan bruke bilene mer eller mindre effektivt og at det er en elastisitet i grunnkapasiteten ved at man kan operere med flere skift på en bil, gjøre bruk av overtid osv. Partene står likevel i en særstilling i Hordaland når det kommer til bilpark, utstyr og personell. Dette synes klager også selv å legge til grunn i interne konkurrentanalyser. Nemnda viser eksempelvis til [redacted] hvor Norva selv viser til at Franzefoss og Ragn-Sells, som på det tidspunktet var aktive i markedet i Hordaland, [redacted]
- (260) Også flere av kundene oppgir partenes størrelse som styrker, og [redacted] uttaler eksempelvis i sitt svar til Konkurransetilsynet at Norva og Vitek [redacted]
- (261) Klager mener imidlertid at høy kapasitet ikke innebærer at partene utøver et særlig konkurransepress overfor hverandre, fordi de fleste oppdrag i dette markedet, ifølge klager, er av begrenset omfang slik at også aktører med liten kapasitet kan delta i samme utstrekning som aktører med stor kapasitet. Klager har i forlengelsen av dette anført at kapasitet har begrenset betydning for en aktørs konkurransekraft i ad hoc-delen av

²⁹⁵ Klagen punkt 6.3.1.

markedet, som utgjør den største delen av markedet, fordi denne delen i liten grad består av hasteoppdrag og oppdrag med kort uttrykningstid, og at responstid er mindre viktig her.

(262) Konkurransetilsynet har til dette vist til at kapasitet har betydning for hvor mange enkeltoppdrag det er mulig å påta seg samtidig og dermed hvor ofte aktører møter hverandre i konkurransen om mindre oppdrag. Dette er Konkurransklagenemnda enig i. En aktør med høy kapasitet vil, gitt ledig kapasitet, generelt sett ha mulighet til å påta seg flere enkeltoppdrag enn en aktør med lav kapasitet.

(263) Konkurransetilsynet har videre vist til at aktører med høy kapasitet i større grad vil ha tilgjengelig kapasitet der kunden har behov for tjenester raskt, både ved akutt behov og ved behov for tjenester som må utføres innen relativt kort tid, men uten at behovet er akutt. Dette er Konkurransklagenemnda enig i og uttalelser fra Vitek underbygger, denne vurderingen. I møte med Konkurransetilsynet 26. august 2024 uttalte Vitek blant annet at [REDACTED]

(264) I Viteks pressemelding i forbindelse med annonsering av foretakssammenslutningen, uttrykte også Vitek følgende: «[...] Med forsterket kapasitet og forbedret teknologi vil vi kunne tilby raskere tjenester, bredere produkttilbud og høyere kvalitet på arbeidet som utføres [...]»²⁹⁸

(265) At høy kapasitet gir konkurransefortrinn ga også klager selv uttrykk for i brev til Konkurransetilsynet 14. mai 2024 hvor det ble uttalt at

[REDACTED]

(266) Norva har også tidligere overfor potensielle kunder reklamert med at selskapet [REDACTED]

(267) Konkurransklagenemnda legger videre til grunn at kapasitet gir muligheter for å styrke merkevare og renommé, samt at kapasitet kan gi stordriftsfordeler, og at dette igjen kan gi en aktør fordeler også i konkurranse om oppdrag der responstid er mindre viktig. Høy kapasitet vil blant annet bety flere biler på veiene, noe som igjen vil øke en aktørs synlighet i markedet. Sakens dokumentasjon viser at dette er relevant i spyle- og tømmemarkedet. I [REDACTED]

[REDACTED] ble det eksempelvis fremhevet at Norva i Bergensområdet [REDACTED]

(268) Konkurransklagenemnda legger til grunn at partenes høye kapasitet, som særlig er et konkurransefortrinn for større kontrakter og for hasteoppdrag, klart trekker i retning av

²⁹⁷ Referat fra møte mellom Vitek og Konkurransetilsynet 26. august 2024.

²⁹⁸ Viteks pressemelding 19. april 2024 «Vitek Miljø AS solgt til Norva24 Group AB», se www.vitek.no/vitek-miljo-solgt-til-norva24-group/.

at de er nære konkurrenter i denne delen av markedet. Nemnda viser videre til at kapasitet er relevant også i ad-hoc markedet ved at høy kapasitet fører til økt tilgjengelighet, styrket merkevare og omdømme og større mulighet til å ta på seg flere samtidige enkeltoppdrag. Partenes høye kapasitet tilsier dermed at partene er nære konkurrenter.

7.4.2.2.5 Offentlige kontrakter

- (269) Som nevnt over, er kapasitet særlig viktig i anbudsmarkedet og for kunder med store kontrakter. Dette leder Konkurranseskylagenemnda inn på vurderingen av betydningen av partenes og øvrige aktørers deltakelse og rangering i offentlige anbudskonkurranser og konkurranser om store bedriftsavtaler, herunder hvorvidt det er en sammenheng mellom faste oppdrag og oppdrag i det såkalte ad hoc-markedet.
- (270) Det er lagt til grunn i Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 28 at aktørers deltakelse og rangering i anbudskonkurranser er en viktig del av vurderingen av konkurransenærhet mellom partene, da dette kan vise at de utøver et effektivt konkurransepress overfor hverandre, og rangering kan også vise hvilken konkurransekraft partene har i markedet.
- (271) Klager anfører at ettersom anbudsmarkedet kun berører en liten del av totalmarkedet, vil konkurransesituasjonen i denne delen av markedet være av liten relevans for totalmarkedet. Konkurransetilsynet har anført at dette er en misvisende angivelse av anbudsmarkedet, og har i sin innstilling i avsnitt 137 vist til tall som etter Konkurransetilsynets vurdering viser at anbudsmarkedet ikke kan anses å utgjøre kun en liten del av totalmarkedet.
- (272) Konkurranseskylagenemnda finner ikke grunn til å gå nærmere inn på hvilke tall som blir riktig å legge til grunn, all den tid nemnda vurderer det samlede bevisbildet i saken slik at deltakelse og rangering i anbudskonkurranser uansett har betydning i totalmarkedet på ulike måter.
- (273) Konkurranseskylagenemnda er av den oppfatning at leverandører gjennom kontrakter med den andelen av kundene som er underlagt anskaffelsesregelverket, oppnår viktige konkurransefortrinn i de øvrige deler av markedet. Sammenhengen mellom oppdrag i og utenfor regelverket for offentlige anskaffelser er tett knyttet til betydningen av kapasitet og fleksibilitet. I likhet med Konkurransetilsynet legger, som nevnt, nemnda til grunn at aktører med høy kapasitet og fleksibilitet har et fortrinn både i konkurransen om større oppdrag og om ad hoc-oppdrag.
- (274) Klager fremhevet videre selv i møtet 16. desember 2024 med Konkurranseskylagenemnda, og dette støttes av øvrige bevis i saken, at markedet for tømme- og spyletjenester generelt preges av lite forutberegnelighet knyttet til fremtidige oppdrag. Liten forutberegnelighet gir høy grad av usikkerhet når det gjelder investeringer i blant annet kapasitet. Kontrakter vunnet på anbud derimot, gir betydelig mer forutberegnelighet med hensyn til lengde og volum på fremtidige oppdrag. Gjennom å vinne anbud oppnår dermed leverandøren en annen langsiktighet knyttet til fremtidige oppdrag, noe som påvirker investeringer både i utstyr og ansatte.
- (275) Med størrelse oppnås både kapasitet og fleksibilitet, som har betydning ikke bare for økte muligheter til å vinne nye oppdrag på anbud, men også for å kunne faktisk levere, samt levere med kvalitet på flest mulige ad-hoc oppdrag. Ikke minst har dette da også

betydning for muligheten til å levere på hasteoppdrag. Norvas salgs- og storkundeansvarlig skrev i e-post til potensiell kunde i 2022:

[Redacted text block]

(276) For tømme- og spyletjenester synes det ikke å være tvil om at leveringstiden er av vesentlig betydning når oppdraget først haster.

(277) Konkurranseskylagenemnda legger etter dette til grunn at kontraktene vunnet på anbud har en betydning for å sikre oppbygging av virksomheten, opprettholde både utstyr og ansatte og derigjennom å sikre kapasitet og responstid både i og utenfor oppdrag som er regulert av anskaffelsesregelverket. Selv om kundene som er underlagt anskaffelsesreglene kun utgjør en andel av den totale kundegruppen, så har denne kundegruppen av de grunner som det er redegjort for, dermed en særskilt betydning for planleggingen og langsiktigheten i leverandørvirksomheten i totalmarkedet. Med en portefølje av kontrakter vunnet på anbud sikrer en aktør kapasitet for virksomheten som igjen gir beredskap og kort responstid, som har betydning i form av konkurransekraft både for å vinne fremtidige anbud og for å ta øvrige oppdrag.

(278) I møtet 16. desember 2024 med Konkurranseskylagenemnda fremhevet vitner fra Norva, Bergen Vanns anbudskonkurranse i 2023 «Rammeavtale for inspeksjon, fornying og vedlikehold av rør».³⁰¹ I denne konkurransen var Norva [Redacted text block] [Redacted text block] skjedde til tross for at Norva var eksisterende leverandør og dermed fortrinnsvis kjente både oppdragsgiver og kontrakten bedre enn de fleste potensielle tilbyderne. Det var ingen uttalelser under møtet 16. desember 2024 med Konkurranseskylagenemnda som tilsa at [Redacted text block] [Redacted text block] Dette viser, etter nemndas vurdering, at Norva sin opptreden var delvis [Redacted text block]

(279) Ovennevnte underbygger etter Konkurranseskylagenemndas vurdering at det å ha kontrakter vunnet gjennom anbudskonkurranser også har betydning for aktørenes markedsposisjon i de øvrige deler av markedet.

(280) Konkurranseskylagenemnda er dermed av den oppfatning at offentlige kunder er en viktig kundegruppe i dette markedet som også består av ad hoc-oppdrag. Nemnda nevner i den forbindelse at Norvas [Redacted text block] utenom industritjenesteavtalene, er opplyst å være med [Redacted text block] For Norvas del er altså konkurransen i anbudsmarkedet viktig i seg selv.

(281) Viktigheten av store og langsiktige kontrakter i markedet for tømme- og spyletjenester ble også vist til av Vitek i møte med Konkurransetilsynet 26. august 2024, hvor Vitek

³⁰¹ Se også omtale over.

³⁰² Gjentatt i klagers brev 23. desember 2024 til Konkurranseskylagenemnda avsnitt 8.

uttalte at rammeavtaler

Dette samsvarer med vitneuttalelser fra Norva i møtet 16. desember 2024.

- (282) Konkurransetilsynet har i sitt vedtak vist til at i de aktuelle fem offentlige anbudskonkurransene i tømme- og spylemarkedet i Hordaland i perioden 2021-2023, er Norva og Vitek de av aktørene i markedet som alltid møter hverandre i anbudskonkurranser, og de har deltatt i samtlige av konkurransene.³⁰⁴ Norva har vunnet fire av fem anbudskonkurranser, mens den siste av de fem ble vunnet av Vitek. Partene har vært rangert som nummer én og to i fire av fem anbudskonkurranser, med andre ord i 80 prosent av anbudskonkurransene. I den femte konkurransen ble partene henholdsvis rangert som nummer en og tre. Konkurransesklagemennda er enig med Konkurransetilsynet i at dette viser at det er Norva og Vitek som i anbudsdelen av markedet har størst konkurransekraft.
- (283) Det at partene har blitt rangert som de mest konkurransedyktige aktørene i fire av fem konkurranser, viser også at de offentlige kundene anser partene som nære alternativer i markedet. Dette underbygges videre av kundesvarene Konkurransetilsynet har mottatt i saken, både fra offentlige kunder og private kunder.
- (284) Konkurransetilsynet har etter gjennomgang av kundesvarene i saken, også vist til at flere av kundene er bekymret for redusert konkurranse som følge av foretakssammenslutningen.³⁰⁵ Samtidig erkjenner Konkurransetilsynet at flere andre kunder ikke er bekymret for virkningene av foretakssammenslutningen.³⁰⁶ Klager anfører på sin side at flere av kundene er positive til oppkjøpet.³⁰⁷
- (285) Konkurransesklagemenndas vurdering er at det ikke kan utledes en enhetlig oppfatning blant kundene om at foretakssammenslutningen vil få negativ betydning for konkurransen i markedet, men registrerer at de av kundene som uttrykker bekymring er tydelige på at konkurransen som har vært mellom Norva og Vitek har vært sunn, og at de er bekymret for prisøkning hvis denne konkurransen forsvinner. Nemnda viser også til JTR Gruppens svar til Konkurransetilsynet 3. juni 2024 på informasjonsinnhenting fra konkurrenter hvor selskapet skriver at
- «Serwent Norge har siden offentliggjøringen av foretakssammenslutningen blitt telefonisk kontaktet av flere bedriftskunder i Vestland som Serwent ikke tidligere har betjent, som har uttrykt bekymring for konkurransesituasjonen i Vestland som følge av denne konsolideringen.»
- (286) Det må altså legges til grunn at kunder i markedet, både offentlige og private, er av den oppfatning at partene er nære konkurrenter i markedet, og noen er av den klare oppfatning at foretakssammenslutningen vil være negativ for konkurransen i markedet.
- (287) Konkurransesklagemenndas gjennomgang av anbudsmarkedet viser for det første at partene er hverandres næreste konkurrenter i dette markedssegmentet. For det andre viser gjennomgangen ovenfor også at partenes nærhet i anbudsmarkedet trekker i retning av at partene er nære konkurrenter i andre markedssegmenter.

³⁰³ Referat fra møte mellom Vitek og Konkurransetilsynet 26. august 2024.

³⁰⁴ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 452 i Tabell 6.

³⁰⁵ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 497 med tilhørende fotnote.

³⁰⁶ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 498 med tilhørende fotnote.

³⁰⁷ Klagen avsnitt 222 og klagers merknader til Konkurransetilsynets innstilling avsnitt 72.

7.4.2.2.6 Interne dokumenter

(288) Partenes interne dokumenter og hvordan aktørene der beskriver sine konkurrenter kan videre gi et inntrykk av hvor nære konkurrenter to aktører er. Klager har anført i klagen at Konkurransetilsynet feilaktig har lagt til grunn at partene er særskilt fremhevet i hverandres interne dokumenter.³⁰⁸ Konkurransetilsynet mener at klager her mistolker Konkurransetilsynets vedtak. Nemnda kan ikke se at Konkurransetilsynet har lagt til grunn at partene har omtalt hverandre som sine næreste konkurrenter. Konkurransetilsynet konkluderer derimot med at partenes interne dokumenter viser at partene anser hverandre som nære konkurrenter,³⁰⁹ noe klager også har erkjent og som nemnda slutter seg til. Nemndas gjennomgang av de interne dokumentene viser for øvrig at det også finnes dokumenter i saken som tyder på at partene faktisk også anser hverandre for å være hverandres næreste konkurrenter,³¹⁰ men finner ikke grunn til å gå nærmere inn på dette ettersom det er på det rene at partene, som nære konkurrenter, utøver et effektivt konkurransepress på hverandre i markedet.

(289) Også øvrige konkurrenter viser til at Norva og Vitek er sterke konkurrenter i markedet, og JTR Gruppen uttaler eksempelvis i sitt svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting at selskapet [REDACTED]

Selskapet uttaler videre at [REDACTED]

7.4.2.2.7 Oppsummering

(290) Konkurransetilsynet finner, basert på et samlet bevisbilde, hvor aktørenes størrelse, sentrale konkurranseparametere og differensieringsfaktorer, hvordan partene vurderer ulike markedsaktører i sine interne dokumenter, hvordan kundene vurderer aktuelle leverandører, deltakelse og rangering i anbudskonkurranser samt svar fra konkurrenter, at Norva og Vitek er nære konkurrenter i totalmarkedet for tømme- og spyletjenester.

7.4.2.2.3 Konkurransenærhet mellom partene og andre aktører

(291) Konkurransetilsynet vil i fortsettelsen vurdere konkurransenærhet mellom partene og andre aktører i markedet. Denne konkurransenærheten vil være avgjørende for i hvilken grad konkurransepresset fra andre aktører vil kunne oppveie for bortfallet av konkurransepress mellom partene. Klager har i den forbindelse anført at Konkurransetilsynet ikke har vurdert konkurransekraften til partenes konkurrenter. Dette er ikke Konkurransetilsynet enig i. Etter nemndas vurdering har Konkurransetilsynet gjort en grundig vurdering av de øvrige aktørenes konkurransekraft i Konkurransetilsynets vedtak punkt 7.3.3.

³⁰⁸ Klagen punkt 6.3.2.

³⁰⁹ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 489.

³¹⁰ Det vises eksempelvis til e-post fra [REDACTED] i forbindelse med samtaler om oppkjøpet av Vitek 12. januar 2024 [REDACTED]

[REDACTED] og Henrik Reigstads (daglig leder i Vitek) uttalelse i Bergens Tidende i forbindelse med oppkjøpet, artikkel publisert 20. april 2024: «Det var masse følelser i dette. Når du blir solgt til din største konkurrent er det mye spenning knyttet til en sånn prosess».

³¹¹ JTR Gruppens svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 3. juni 2024.

- (292) Konkurransklagenemnda finner det ikke avgjørende å gjennomføre en detaljert sammenligning av konkurransen i og utenfor anbudsmarkedet. Klager har anført at konkurransen er helt ulik i disse to markedene og har pekt på forhold som kunder underlagt anskaffelsesregelverket er særlig opptatt av. Nemnda mener i likhet med Konkurransetilsynet at det er mange av de samme konkurranseparameterne som gjør seg gjeldende henholdsvis i og utenfor anbudsmarkedet, men finner uansett ikke de mindre forskjellene avgjørende for konkurranseanalysen her. Det vises til redegjørelsen over om hvordan konkurransekraften i anbudsmarkedet har betydning for totalmarkedet.
- (293) Konkurransklagenemnda vil i samsvar med klagers anførsler først vurdere konkurransenærhet mellom partene og Franzefoss, Ragn-Sells og JTR Gruppen.
- (294) Konkurransklagenemnda har ovenfor lagt til grunn at kapasitet er en relevant differensieringsfaktor. Franzefoss, Ragn-Sells og JTR Gruppen er alle aktive i det samme markedet som partene, men det samlede bevisbildet viser at disse aktørene har en begrenset bilpark og kapasitet sammenliknet med partene, jf. punkt 5.3.2 til 5.3.4.
- (295) Konkurransklagenemnda viser i den forbindelse til at SAR i møte med Konkurransetilsynet uttalte at ettersom de [redacted] Selv om de også har brukt andre leverandører enn Norva og Vitek som underleverandører, uttrykker selskapet bekymring for foretakssammenslutningen da «det er lite tilgjengelig kapasitet i Bergen, utenom Norva og Vitek». Videre uttalte SAR at «[d]et er få aktører som kan konkurrere med disse, ettersom de øvrige aktørene har begrenset kapasitet». SAR, i egenskap av å også være kunde, var videre bekymret for økte priser, ettersom fusjonen vil «reducere antall aktører i markedet, og bekymringen er at det blir én stor aktør som nesten har monopol og kan ta de prisene de vil». ³¹²
- (296) Ragn-Sells uttalte til Konkurransetilsynet i møte 28. juni 2024 at «[m]ed unntak av Norva og Vitek er de fleste aktørene i Bergensområdet små, og har en mindre bilpark enn de to førstnevnte. Dette gjelder både Ragn-Sells, Franzefoss og Norsk Gjenvinning.»³¹³
- (297) Konkurransklagenemnda viser også til at Franzefoss i sitt svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting, oppga at de i hele perioden fra 2021 til i dag, [redacted] og at dette har resultert i at selskapet har måttet [redacted] Franzefoss gjentok i møte med Konkurransetilsynet 26. juni 2024 at selskapet [redacted] og at [redacted] Franzefoss uttalte videre at [redacted] Franzefoss uttalte videre i sitt svar på Konkurransetilsynets [redacted]

³¹² Referat fra møte mellom SAR og Konkurransetilsynet 27. august 2024.

³¹³ Referat fra møte mellom Ragn-Sells og Konkurransetilsynet 28. juni 2024.

³¹⁴ Franzefoss' svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 6. juni 2024.

³¹⁵ Referat fra møte mellom Franzefoss og Konkurransetilsynet 26. juni 2024.

informasjonsinnhenting at «flere aktører (også FGJ) sliter med kapasitet til å ta «alt», dette med tanke på bemanning, utstyr/biler og krav.»³¹⁶

- (298) JTR Gruppen har opplyst at JTR Gruppen har hatt [redacted] JTR Gruppen viser til at [redacted] I e-post 8. september 2024 til Konkurransetilsynet skriver JTR Gruppen at dette skyldes at [redacted]

- (299) Klager har fremhevet at særlig Franzefoss har deltatt i, og har vært konkurransedyktige i, flere offentlige anbudskonkurranser de siste årene, og viser til at i et anbud for Helse Bergen i 2022 ble Franzefoss rangert som nummer tre av totalt seks tilbydere med en score på 9,6. Norva vant med en score på 9,74, mens Vitek fikk 9,66. Videre ble Franzefoss nummer fire i konkurranse med Norva, Vitek og Ragn-Sells i et anbud for BIR i 2022. Klager anser det som et viktig moment at Franzefoss vant denne konkurransen forrige gang BIR utlyste kontrakt for tømme- og spyletjenester, og viser til at BIR i sitt svar på informasjonsinnhenting fra Konkurransetilsynet har uttalt at "[b]jegge har fungert bra for BIR".³¹⁸

- (300) Konkurransesklagene nemnda betviler ikke at Franzefoss kan ha levert i henhold til den forrige avtalen med BIR. Nemnda påpeker imidlertid at BIR i forbindelse med den siste utlyste konkurransen i 2022, hvor Franzefoss altså ble rangert som nummer fire, ikke anså Franzefoss og Ragn-Sells for å være konkurransedyktige på pris. BIR uttrykker at dette trolig etter deres oppfatning har en sammenheng med at Franzefoss og Ragn-Sells ikke er spesialisert på tjenester innen tømme- og spylemarkedet, noe Norva og Vitek er.³¹⁹

- (301) Franzefoss uttalte også selv i møte med Konkurransetilsynet 26. juni 2024 at selskapet [redacted] Videre at [redacted] Konkurransesklagene nemnda viser også til at [redacted] selskapet [redacted] og at selskapet er [redacted]

- (302) Klager har også vist til at Ragn-Sells i anbudskonkurranse for Alver kommune i 2022 ble rangert som nummer to, bak Norva og foran Vitek, og at Ragn-Sells i den ovennevnte konkurransen om avtale med BIR, ble rangert som nummer tre. Ragn-Sells ble imidlertid

³¹⁶ Franzefoss' svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 6. juni 2024.

³¹⁷ JTR Gruppens svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 3. juni 2024.

³¹⁸ Klagen avsnitt 206-262.

³¹⁹ BIRs svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 3. juni 2024.

³²⁰ Referat fra møte mellom Franzefoss og Konkurransetilsynet 26. juni 2024.

³²¹ Norva24 Birkeland [redacted] figur 15 i Konkurransetilsynets vedtak.

- (303) I oversikten over de fem offentlige anbudskonkurransene i tømme- og spylemarkedet i Hordaland i perioden 2021-2023, som vist til over, har Franzefoss og Ragn-Sells deltatt to ganger hver,³²³ og da blitt rangert som henholdsvis nummer tre og fire, og to og tre.
- (304) Konkurranseskjagenemndas vurdering er at ovennevnte viser at Franzefoss og Ragn-Sells utøver et visst konkurransepress på partene i anbudsmarkedet, men som vist til over er det Norva og Vitek som alltid møter hverandre i anbudskonkurransene, og også disse to som i de fleste konkurranser blir rangert som nummer en og to. Selv om Franzefoss og Ragn-Sells, både alene og samlet, utøver et visst konkurransepress i denne delen av markedet, er nemnda enig med Konkurransetilsynet i at disse aktørenes deltakelse og rangering i anbudskonkurransene isolert sett viser at de er mindre nære konkurrenter i markedet enn partene.³²⁴
- (305) Franzefoss, Ragn-Sells og også til dels JTR Gruppen og noen av de andre mindre aktørene, blir riktignok anerkjent av kunder og konkurrenter, som tilbydere av de aktuelle tjenestene, både i og utenfor anbudsmarkedet, og disse er også i mer eller mindre grad nevnt av partene i interne dokumenter som konkurrenter. Av de mindre aktørene er det videre slik at disse eier få eller ingen biler til tømme- og spyletjenester. Mange av disse aktørene har også spesialisert seg på avfallshåndtering, tankvask og/eller industrirengjøring og har en annen tjenestesammensetning og betydelig mindre produktbredde enn partene. Dette tilsier at disse aktørene ikke er særlig nære konkurrenter til partene. JTR Gruppen uttaler i sitt svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting at «Ragn-sells, Franzefoss og SAR er aktører som etter JTR Gruppens kunnskap i svært liten grad leverer tjenester i konkurranse med Serwent JTR Gruppen, Norva 24 Vest AS og Vitek Miljø AS og dermed ikke bør regnes med som del av den relevante markedsstørrelsen».
- (306) Basert på det ovennevnte er Konkurranseskjagenemndas vurdering at de andre aktørene i markedet er mindre nære konkurrenter til partene. For det første er partene hverandres næreste konkurrenter i anbudskonkurranser. For det andre har de øvrige aktørene lav kapasitet sammenlignet med Norva og Vitek. For det tredje viser vurderingen at de øvrige aktørene i mindre grad er spesialiserte på tømme- og spyletjenester sammenlignet med Norva og Vitek.

7.4.2.2.4 Nærhet Equinor og spesialtjenester

- (307) Konkurransetilsynet har kommet til at partene i foretakssammenslutningen er mindre nære konkurrenter for kunder som etterspør spesialtjenester.³²⁵ Konkurranseskjagenemnda er enig i at partene fremstår som mindre nære konkurrenter i dette segmentet, og viser til vurderingen under markedsavgrensningen i punkt 6.4 ovenfor. Nemnda finner det ikke nødvendig å ta endelig stilling til hvor nære konk

³²² Norva24 Birkeland, [redacted] figur 15 i Konkurransetilsynets vedtak.

³²³ Ragn-Sells leverte tilbud også i et anbud for Helse Bergen i 2022, men ble avvist.

³²⁴ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 549 og 570.

³²⁵ Konkurransetilsynets vedtak avsnitt 525.

- (308) urrenter partene er innenfor dette markedssegmentet (eventuelt markedet), ettersom de uansett er nære konkurrenter innenfor ordinære tømme- og spyletjenester.

7.4.2.2.5 Oppsummering konkurransenærhet

- (309) Basert på et samlet bevisbilde i saken finner Konkurransklagenemnda det altså ikke tvilsomt at partene i sammenslutningen i betydelig grad disiplinerer hverandre i konkurranser gjennomført av aktører underlagt anskaffelsesregelverket, og at de er hverandres næreste konkurrenter i dette markedssegmentet. Partene i foretakssammenslutningen utøver her et effektivt konkurransepress på hverandre som vil bortfalle ved foretakssammenslutningen. Nemnda kan samtidig ikke se at det er grunnlag i bevisene for å konkludere med at konkurransen fra andre aktører i anbudsmarkedet kan erstatte et slikt bortfall av konkurransen som vil følge av sammenslutningen. Det vises til vurderingene i Konkurransetilsynets vedtak av dette, som nemnda slutter seg til. For denne vurderingen har nemnda hensyntatt at også tilbydere som det senere viser seg at likevel ikke deltok i en anbudskonkurranse også kan disiplinere tilbyderne.
- (310) Det følger videre av Konkurransklagenemndas vurdering av bevisene i saken, at partene også er nære konkurrenter for den delen av markedet som ikke er underlagt anskaffelsesreglene. Dette følger av at begge har høy kapasitet som fører til økt tilgjengelighet, styrket merkevare og omdømme og større mulighet til å ta på seg flere samtidige enkeltoppdrag. Dette underbygges videre av at partene er spesialiserte på tømme- og spyletjenester, og støttes også av partenes interne dokumenter. Øvrige aktører i markedet fremstår som noe mindre nære konkurrenter på grunnlag av mindre spesialisering og lavere kapasitet, og dette finner nemnda også støtte for i kundeuttalelser.
- (311) Når det gjelder spesialtjenester, har Konkurransklagenemnda kommet til at partene ikke er særlig nære konkurrenter innenfor denne delen av markedet. Nemnda viser for øvrig til at det ikke er sikkert at disse tjenestene inngår i det relevante produktmarkedet.

7.4.2.3 Foretakssammenslutningens effekt på prisingsinsentiver

- (312) Konkurransklagenemnda har, basert på det ovennevnte, gjort følgende totalvurdering av foretakssammenslutningen under forutsetning av at produktene er differensierte.
- (313) Partene har høye markedsandeler, og foretakssammenslutningen vil skape en aktør som er klart større enn de andre aktørene i markedet, både i form av omsetning og kapasitet. Partene er nære konkurrenter i hele markedet. I segmentet for offentlige anbud fremstår partene som hverandres klart næreste konkurrenter. I ad-hoc segmentet kan andre aktører, da særlig Franzefoss, Ragn-Sells og JTR-Gruppen, utøve et visst konkurransepress mot partene. Disse aktørene fremstår imidlertid som mindre nære konkurrenter til partene.
- (314) På bakgrunn av dette, er Konkurransklagenemndas vurdering at foretakssammenslutningen vil fjerne et betydelig konkurransepress i markedet, og at de andre aktørene ikke vil kunne erstatte dette konkurransepresset. Partene vil dermed ha både insentiv og mulighet til å heve prisene på sine tjenester etter foretakssammenslutningen.
- (315) Det er godt kjent i økonomisk teori at i markeder hvor bedrifter selger differensierte produkter og konkurrerer på pris, vil en bedrift typisk svare på en prisøkning hos en konkurrent ved å øke sin egen pris. Som vist til over er Konkurransklagenemndas vurdering at partene vil ha insentiv og mulighet til å øke sine priser etter

foretakssammenslutningen. Det fremstår dermed også sannsynlig at de andre aktørene, herunder Franzefoss, Ragn-Sells og JTR-Gruppen, vil øke sine priser som et resultat av foretakssammenslutningen.

- (316) Klager har anført at Konkurransetilsynets vurdering av både partenes og konkurrentenes insentiver til å øke sine priser etter foretakssammenslutningen, ikke bygger på sakens faktum og beviser.³²⁶
- (317) Konkurransetilsynets konklusjon om at partene og deres konkurrenter vil ha insentiver til å øke sine priser etter foretakssammenslutningen er blant annet basert på en vurdering av konkurransenærheten mellom partene, og mellom partene og øvrige aktører i markedet. Konkurranseskjennemnda viser til at det følger av rettspraksis, økonomisk teori og Kommisjonens horisontale retningslinjer at dersom en foretakssammenslutning innebærer at konkurransepresset mellom nære konkurrenter faller bort, så vil dette isolert sett tale for at partene får insentiver til å øke prisene.³²⁷
- (318) Videre følger det av rettspraksis, økonomisk teori og Kommisjonens horisontale retningslinjer, at konkurrentene til partene i en foretakssammenslutning i et marked med differensierte produkter også får insentiver til å øke sine priser.³²⁸ Om partene eller deres konkurrenter får slike insentiver er dermed ikke et bevissspørsmål. Konkurransenærheten er et rettslig moment som, dersom partene er nære konkurrenter, og konkurrentene er mindre nære konkurrenter til partene, isolert sett trekker i retning av at både partene og deres konkurrenter får insentiver til å øke prisene. Bevissspørsmålet er i denne sammenhengen hvor nære konkurrenter partene er, og hvor nære konkurrenter de øvrige aktørene på markedet er til partene. Det er altså ikke slik at det må bevises at partene eller deres konkurrenter vil øke prisene etter foretakssammenslutningen. Klagers anførsel tas dermed ikke til følge.

7.4.2.4 Etablering

- (319) Hvis det er tilstrekkelig lett å etablere seg i et marked, er det ikke sannsynlig at foretakssammenslutningen i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse. For at etablering skal øve tilstrekkelig konkurransepress på virksomhetene i foretakssammenslutningen, må den være sannsynlig, tidsnær og tilstrekkelig effektiv til å hindre de mulige konkurransebegrensede virkningene av foretakssammenslutningen.³²⁹ Etableringen må imidlertid skje raskt og være vedvarende, slik at den forhindrer eller imøtegår utnyttelsen av markedsrett. Hva som er tidsnært avhenger av det aktuelle markedet, men normalt bør etableringen skje innenfor en periode på to år.³³⁰
- (320) Konkurransetilsynet har kommet til at nyetablering i dette markedet ikke er tilstrekkelig sannsynlig, tidsnær og effektiv til å veie opp for foretakssammenslutningens konkurransebegrensende effekt. Konkurransetilsynet baserer sitt synspunkt på en helhetsvurdering av etableringshindringene i markedet.

³²⁶ Klagen avsnitt 166-168.

³²⁷ Se sak CK Telecoms, avsnitt 188 og 189 og Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 28.

³²⁸ Sak T-584/19, Thyssenkrupp, avsnitt 615. Dommen ble opprettholdt i sak C-581/22 P. Se også Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 24.

³²⁹ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 68.

³³⁰ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 74.

- (321) Klager anfører derimot at etableringshindringene i markedet er lave, blant annet på grunn av erfaring med andre etableringer i markedet samt enkel tilgang på ledig utstyr og personell.
- (322) Konkurransklagenemndas vurdering er at markedet verken har veldig lave eller høye etableringshindringer når det gjelder tilgang på utstyr og personell. Det fremstår slik sett sannsynlig at nye aktører vil kunne etablere seg i markedet i nærmeste fremtid. Dette synet underbygges av JTR-gruppens etablering i 2023.
- (323) For Konkurransklagenemndas del, fremstår det imidlertid ikke som sannsynlig at eventuelle nyetableringer vil være av en slik størrelsesorden at de kan anses som "effektive", det vil si egnet til å erstatte konkurransepresset som faller bort dersom Vitek forsvinner fra markedet.³³¹ Etter nemndas syn, underbygges også dette av JTR-gruppens etablering i 2023, siden JTR-gruppen foreløpig kun har oppnådd en liten markedsandel, på tross av at de er del av et større konsern (Serwent), hvilket burde styrke forutsetningene for en rask ekspansjon. I den forbindelse viser nemnda til at JTR Gruppen i e-post 8. september 2024 til Konkurransetilsynet uttalte: [REDACTED]
- (324) Flere aktører i markedet har også uttalt at selve etableringen muligens kan skje raskt, men at det vil ta tid å bygge tilstrekkelig kundegrunnlag «for å holde personell og utstyr med tilfredsstillende beskjeftigelse»,³³² og at det vil kunne ta flere år å få til en lønnsom drift,³³³ samt en velfungerende avdeling³³⁴ som kan tilby bredden av tjenester innen tømme- og spylemarkedet.³³⁵
- (325) Konkurransklagenemnda er også av den oppfatning at det fusjonerte foretaket kan ha både insentiver og mulighet til å motvirke etablering ved å inngi lave tilbud på fremtidige kontrakter. [REDACTED]

7.4.2.5 Kjøpermakt

- (326) I noen tilfeller kan kjøpermakt hindre tilbyderne i et marked i å utøve markedsrett. Kjøpermakt forstås som den forhandlingsstyrken kjøperne har overfor tilbyderen basert på kjøperens størrelse, betydning for tilbyderen og dennes mulighet til å bytte til alternative tilbydere.³³⁶ Kundens avhengighet av tilbyderen, og dermed graden av kjøpermakt, kommer blant annet an på muligheten og insentivene til å bytte tilbyder. Det er mer nærliggende at en stor kunde vil inneha kjøpermakt enn mindre kunder.³³⁷ Det er

³³¹ Se T-342/07, Ryanair mot Kommisjonen, avsnitt 238-239: "[...] the mere "threat" of an entry, on which the applicant relies, is not sufficient. [...] What counts is the prospect of an entrant which offsets the anti-competitive effects specifically established in the contested decision at the stage of the assessment."

³³⁵ Referat fra møte mellom SAR og Konkurransetilsynet 27. august 2024.

³³⁶ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 64.

³³⁷ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 65.

normalt ikke tilstrekkelig at enkeltkunder eller et segment av kundene er i stand til å utøve kjøpermakt.³³⁸

- (327) Konkurransetilsynet har kommet til at noen kunder i markedet kan ha en viss grad av kjøpermakt, men at den samlede kjøpermakten likevel ikke er egnet til å motvirke at partene vil heve prisene etter foretakssammenslutningen.
- (328) Klager har i meldingen anført at markedet er preget av stor grad av kjøpermakt og lave byttekostnader, og har i senere korrespondanse med Konkurransetilsynet også redegjort for dette.
- (329) Konkurranseskilagenemndas vurdering er at enkelte kunder i markedet, da særlig store industribedrifter og offentlige kunder, kan besitte en viss grad av kjøpermakt. Dette bekreftes også av kundesvarene Konkurransetilsynet har mottatt i anledning saken. Når det gjelder mindre oppdrag i privatmarkedet, fremstår det imidlertid ikke som om kundene har særlig kjøpermakt. Nemndas samlede vurdering er at kjøpermakten i markedet ikke er tilstrekkelig til å kunne motvirke den konkurransebegrensende effekten av foretakssammenslutningen i særlig grad.

7.4.2.6 Konklusjon

- (330) Konkurranseskilagenemnda har kommet til at partene etter foretakssammenslutningen vil få høye markedsdeler, og at disse vil være i nærheten av terskelen for at en dominerende stilling kan presumeres. Partenes samlede markedsandel er også langt høyere enn de øvrige markedsaktørenes markedsandeler. Foretakssammenslutningen vil også føre til en stor økning i graden av markedskonsentrasjon. Nemnda har kommet til at partene er hverandres næreste konkurrenter i den delen av markedet som gjelder offentlige kontrakter, og at de er nære konkurrenter i den øvrige delen av markedet. Nemnda har også kommet til at de øvrige aktørene på markedet er mindre nære konkurrenter, og at de ikke vil kunne erstatte det konkurransepresset som faller bort gjennom foretakssammenslutningen. Foretakssammenslutningen vil derfor føre til en betydelig begrensning av konkurransen.
- (331) Konkurranseskilagenemnda har kommet til at det ikke er sannsynlig med en tidsnær og effektiv etablering, og at det ikke er tilstrekkelig med kjøpermakt i markedet, til å motvirke de negative effektene av foretakssammenslutningen.
- (332) Såfremt det ikke er godtgjort effektivitetsgevinster som kan oppveie for de negative virkningene av foretakssammenslutningen, vil foretakssammenslutningen etter Konkurranseskilagenemndas vurdering føre til en betydelig begrensning av effektiv konkurranse, forutsatt at tjenestene i markedet er differensierte. Nemnda vil nedenfor vurdere om det samme er tilfellet under forutsetning av at tjenestene kun i liten grad er differensierte.

7.4.3 Foretakssammenslutningens virkninger under forutsetning av lite differensierte produkter

7.4.3.1 Markedskonsentrasjon

- (333) Som Konkurranseskilagenemnda har redegjort for i punkt 7.4.2.1 er markedsandeler et viktig moment i vurderingen av virkningene av en foretakssammenslutning. Der er det

---

³³⁸ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 67.

også vist til at en markedsandel på 50 prosent eller mer fører til en presumsjon for en dominerende stilling. Nemnda har på samme sted også vist at HHI indeksen er et nyttig mål på graden av markedskonsentrasjon.

- (334) I et marked hvor produktene kun er differensierte i liten eller ingen grad, spiller konkurransenærhet en mindre rolle i vurderingen av en foretakssammenslutnings virkning, noe som gjør at markedsandeler og markedskonsentrasjon blir et mer sentralt moment.³³⁹
- (335) Det er ikke bare den samlede markedsandelen som er relevant. Endringen i markedsandeler er også relevant, slik at jo større økning i markedsandel som en foretakssammenslutning gir, desto mer sannsynlig er det at den vil føre til en betydelig økning i markedsrett, altså en betydelig svekkelse av konkurransen.³⁴⁰
- (336) Som vist i punkt 7.4.2.1 vil foretakssammenslutningen føre til høye markedsandeler. Med ulike markedsavgrensninger får partene samlet markedsandel på [redacted] prosent, [redacted] prosent, [redacted] prosent eller [redacted] prosent. HHI verdiene med de samme variasjonen i markedsavgrensning er [redacted] eller [redacted]. Tilsvarende tall for endringen i HHI er [redacted] eller [redacted]. Dette viser at uavhengig av hvordan markedet avgrenses fører foretakssammenslutningen til et konsentrert marked, og en stor endring i konsentrasjonsgraden.

7.4.3.2 Kapasitet hos andre aktører

- (337) Foretakssammenslutningens effekt på konkurransen vil avhenge av de andre markedsaktørenes respons. I et marked med lav grad av produktdifferensiering, er særlig de andre aktørenes evne og vilje til å øke sin produksjon etter foretakssammenslutningen en viktig faktor. Dersom markedsforholdene er slik at de andre aktørene sannsynligvis ikke vil øke sin produksjon betydelig dersom prisene øker, kan partene ha et insentiv til å redusere sin produksjon (sammenlignet med det aggregerte nivået før foretakssammenslutningen), og slik øke markedsprisen.³⁴¹ Hvis de andre aktørene derimot har nok ledig kapasitet og finner det lønnsomt å ekspandere sin produksjon tilstrekkelig, er det usannsynlig at foretakssammenslutningen vil skape eller styrke en dominerende stilling eller på annen måte betydelig hindre effektiv konkurranse.³⁴²
- (338) En ekspansjon av produksjonen som beskrevet ovenfor, er usannsynlig når de andre aktørene står overfor bindende kapasitetsbegrensninger og det er dyrt å skaffe ny kapasitet, eller hvis allerede eksisterende overskuddskapasitet er betydelig dyrere i drift enn kapasiteten som er i bruk.³⁴³
- (339) Konkurranseskillemndas vurdering er at det ikke er sannsynlig at de andre aktørene i markedet vil kunne foreta en tilstrekkelig stor økning av sin produksjon etter foretakssammenslutningen.
- (340) For det første viser Konkurranseskillemnda til at partenes konkurrenter har begrensede bilparker, jf. punkt 5.3.2 til 5.3.4.

³³⁹ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 27 holdt opp mot avsnitt 28.

³⁴⁰ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 27.

³⁴¹ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 32.

³⁴² Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 33.

³⁴³ Kommisjonens horisontale retningslinjer avsnitt 34.

- (341) Konkurransklagenemnda finner det også relevant i denne sammenheng at partenes to største konkurrenter, Franzefoss og Ragn-Sells, har hoveddelen av sin virksomhet i andre markeder, hvilket isolert sett taler imot en snarlig og betydelig ekspansjon innenfor tømme- og spyletjenester.
- (342) Konkurransetilsynets innhenting av informasjon fra etablerte aktører tyder også på at det er lite aktuelt for dem å utvide eksisterende avdelinger. Franzefoss uttalte til Konkurransetilsynet i møte 26. juni 2024 at [redacted] og at [redacted] Ragn-Sells, uttrykte i samme retning i møte med Konkurransetilsynet 28. juni 2024 at [redacted] JTR Gruppen har i sitt svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting uttalt at [redacted]
- (343) Konkurransklagenemnda bemerker at denne informasjonsinnhenting i tillegg til å vise at konkrete aktører [redacted] viser at ekspansjon objektivt sett er forbundet med en viss risiko.
- (344) Konkurransetilsynet spurte også etablerte aktører i sine informasjonspålegg «Har dere konkrete planer om å etablere nye avdelinger i Norge?». Ragn-Sells, Sørheim Miljømaskiner og JTR Gruppen svarte [redacted] på dette spørsmålet. Franzefoss oppga at [redacted] Norsk Gjenvinning svarte [redacted] på spørsmål om konkrete planer om ekspansjon og/eller etablering.³⁴⁷
- (345) Klager har anført at informasjonen innhentet fra de andre aktørene om planer for fremtidig ekspansjon ikke er relevant, på grunn av svakheter i Konkurransetilsynets spørsmålsstilling. Mer presist, har klager anført at svarene ikke er relevante fordi Konkurransetilsynet kun har kartlagt aktørenes insentiver for ekspansjon gitt daværende markedspriser (dvs. før foretakssammenslutningen). Etter klagers syn er det relevante spørsmålet imidlertid om de andre aktørene ville hatt slike insentiver dersom prisene var høyere (dvs. etter foretakssammenslutningen).
- (346) I møtet 16. desember 2024 med Konkurransklagenemnda svarte Konkurransetilsynet på denne anførselen. Konkurransetilsynet påpekte her at det er prisene for foretakssammenslutningen som er relevante i denne sammenheng, fordi disse prisene vil være gjeldende også etter foretakssammenslutningen, gitt at ekspansjonen faktisk motvirker den konkurransebegrensende effekten. Dette er Konkurransklagenemnda enig

³⁴⁴ Referat fra møte mellom Franzefoss og Konkurransetilsynet 26. juni 2024.

³⁴⁵ Referat fra møte mellom Ragn-Sells og Konkurransetilsynet 28. juni 2024.

³⁴⁶ JTR Gruppens svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 8. september 2024.

³⁴⁷ Ragn-Sells svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 3. juni 2024, Sørheim Miljømaskiners svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 4. juni, JTR Gruppens svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 3. juni 2024, Franzefoss' svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 6. juni 2024 og Norsk Gjenvinnings svar på Konkurransetilsynets informasjonsinnhenting 14. juli 2024.

i. Etter nemndas syn, er informasjonen innhentet fra de andre aktørene om planer for ekspansjon derfor relevant for saken.

7.4.3.3 Etablering og kjøpermakt

(347) Konkurranseskilagenemnda viser til vurderingene av etablering og kjøpermakt i punkt 7.4.2.4 og 7.4.2.5. Nemnda legger til grunn at disse vurderingene vil gjelde også under forutsetning av at tjenestene i liten grad er differensierte.

7.4.3.4 Konklusjon

(348) Konkurranseskilagenemnda har kommet til at foretakssammenslutningen vil skape en aktør med stor markedsandel, og medføre en stor økning i markedskonsentrasjon. Isolert sett tilsier dette at foretakssammenslutningen i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse. Nemnda finner det ikke sannsynlig at andre aktører i markedet vil kunne ekspandere sitt tilbud i tilstrekkelig grad til å oppveie for denne effekten. Nemnda finner det heller ikke sannsynlig at effekten vil oppveies av nyetablering eller kjøpermakt.

(349) Konkurranseskilagenemndas samlede vurdering er derfor at foretakssammenslutningen mellom Norva og Vitek i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse i markedet for tømme- og spyletjenester i Hordaland såfremt det ikke er godtgjort effektivitetsgevinster som kan oppveie for de negative virkningene av foretakssammenslutningen.

7.4.4 Effektivitetsgevinster

(350) Det følger av konkurranseloven § 16 første ledd at en foretakssammenslutning ikke i betydelig grad hindrer effektiv konkurranse dersom den medfører effektivitetsgevinster som oppveier tapet kundene påføres ved den reduserte konkurransen. Effektivitetsgevinstene må komme kundene til gode, de må være ervervsspesifikke og dokumenterte.

(351) Kravet om at gevinstene må videreføres til kundene innebærer at besparelser som fører til lavere variable eller marginale kostnader normalt er mer relevante enn besparelser i faste kostnader. Besparelser i kostnader som varierer med salgsnivået eller er forbundet med økning av produksjonen eller salg på marginen, vil i større grad påvirke prissettingen og dermed komme kundene til gode.

(352) Det er klagerne som må fremlegge spesifisert og konkret dokumentasjon for effektivitetsgevinstene, herunder at de realiseres innen rimelig tid og at de kommer kundene til gode.

(353) Klager anførte i meldingen punkt 7 at foretakssammenslutningen vil medføre effektivitetsgevinster knyttet til partenes komplementaritet. Etter klagers oppfatning vil dette gi partene mulighet til å gi kundene et bedre tilbud, samt til å kunne konkurrere mer effektivt mot større aktører i de aktuelle markedene. Klager viste også til at en fellesadministrasjon vil forventes å innebære reduserte kostnader, og at foretakssammenslutningen også vil bety bedre nedstrømsløsninger for partene.

(354) I likhet med Konkurransetilsynet kan ikke Konkurranseskilagenemnda se at klager har dokumentert og sannsynliggjort effektivitetsgevinster som vil komme kundene til gode, og som oppveier foretakssammenslutningens konkurransebegrensende virkninger.

7.4.5 Oppsummering konkurranseanalysen

(355) Konkurransklagenemnda har vurdert foretakssammenslutningens virkninger på konkurransen både under forutsetning av at det er en viss grad av produktdifferensiering, og under forutsetning av at det er en lav grad av produktdifferensiering. I begge tilfeller har nemnda kommet til at foretakssammenslutningen i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse.

8 Konklusjon

(356) Konkurransklagenemnda har i konkurranseanalysen ovenfor kommet til at det er sannsynlig at foretakssammenslutningen mellom Norva og Vitek «i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse», jf. konkurranseloven § 16.

9 Vedtak

(357) Konkurransklagenemnda fatter etter dette følgende vedtak:

Klagen tas ikke til følge. Konkurransetilsynets vedtak stadfestes.

(358) Avgjørelsen er enstemmig.

(359) Vedtaket er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur